N:O 4/2018 SUOMEN KÄÄNTÄJIEN JA TULKKIEN LIITTO

Kääntäjä

ÖVERSÄTTAREN

- Kansainvälisen kääntäjienpäivän 2018 satoa
- Asioimistulkkauksen villi länsi
- Kääntäjäseminaarissa Kiinassa
- Pelilokalisoinnin perusteet

Messumeininkiä

Heikki Karjalainen

Syksy on perinteistä kirjamessuaikaa. Suomen suurimmat kirjamessut, Helsingin ja Turun, järjestetään molemmat lokakuussa, tänä vuonna niiden välissä ei ole kolmeakaan viikkoa.

Kirjamessuilla on tarkoitus myydä kirjoja, ja ne toimivatkin lähtölaukauksena vuoden suurimmalle kirjasesongille, joululle. Ajankohtaa on siis turha ihmetellä, mutta on kirjamessuilla muitakin, ei niin proosallisia tehtäviä. Kirjamessut ovat kaikkien kirjallisuutta ja kieltä rakastavien kohtauspaikka, ja siksi myös SKTL on jo pitkään osallistunut sekä Helsingin että Turun messuille.

Turussa messuosastosta ovat huolehtineet paikallisosaston aktiivit, ja siksi osasto onkin kuin SKTL pienoiskoossa: asiatekstipainotteinen, mutta unohtamatta muita kääntämisen erikoisaloja. Helsingin kirjamessujen osasto taas oli pitkään ykkösjaoston harteilla, ja kirjallisuuden kääntäminen on ollut siellä aina vahvasti esillä. Live-kääntäminen, jossa yleisö pääsee näkemään kirjallisuuden kääntäjän työssään, on ollut osaston vakio-ohjelmaa, ja viime vuonna saavutettiin jonkinlainen huipentuma, kun kääntäjien työ näkyi isolla näytöllä Käännösmaailma-osastolla.

Messuilla on tietenkin myös tarkoitus tehdä liittoa tunnetuksi, mikä on tosin helpommin sanottu kuin tehty. Helsingin kirjamessut on niin valtava tapahtuma, että sivukäytävällä SKTL:n pieni osasto voi hyvinkin jäädä huomaamatta. Meillä ei myöskään ole tarjota sellaisia yleisömagneetteja, että kävijät suuntaisivat automaattisesti osastollemme. Mutta jos satumme saamaan hyvän paikan, myös kävijöitä ja kiinnostuneita riittää. Ja vaikka messuosaston rakentaminen onkin aina ponnistus, osastolla pääsee nauttimaan kääntäjien yhteisöllisyydestä sellainenkin, joka ei syystä tai toisesta voi muuten osallistua liiton toimintaan.

Siitä lähtien kun SKTL lähti messuille, yhtään vuotta ei ole jätetty väliin. Se todistaa siitä, miten tärkeäksi messuilla oleminen koetaan.

Liekö sitten merkki nykyajan kiihkeästä rytmistä vai Kääntäjän verkkaisesta ilmestymistahdista, mutta tätä kirjoittaessani messut ovat vielä edessä ja lehden ilmestyessä ne ovat jo takanapäin. Mutta ensi vuonna on taas uudet messut. Tervetuloa kaikki SKTL:n osastoille, joko päivystäjäksi tai vierailijaksi.

Kirjoittaja on Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton puheenjohtaja.

Mässtämningar

Heikki Karjalainen

Hösten är traditionellt bokmässornas tid. Finlands största bokmässor, i Helsingfors och Åbo, arrangeras båda i oktober. I år är det inte ens tre veckor mellan dem.

Ett av syftena med bokmässorna är att sälja böcker, och de fungerar som startskott för årets intensivaste boksäsong: julen. Därför är det inget märkligt med valet av tidpunkt, men visst har bokmässorna också andra, mindre prosaiska uppgifter. Bokmässorna är en en mötesplats för alla som älskar litteratur och språk, och därför har även FÖTF länge deltagit i mässorna i både Helsingfors och Åbo.

I Åbo är det aktiva inom lokalavdelningen som har skött mässavdelningen, och därför är avdelningen som ett FÖTF i miniatyr: facktextbetonad men utan att glömma översättningens övriga specialområden. På Helsingfors bokmässa har det däremot länge varit första sektionen som ansvarat för avdelningen, och litteraturöversättningen har alltid haft en framträdande plats där. Live-översättning, där publiken får se en litteraturöversättare i arbete, har hört till avdelningens standardprogram. I fjol nåddes ett slags höjdpunkt då översättarnas arbete visades på en stor skärm på avdelningen Översättningens värld.

Det är givetvis också avsikten att göra förbundet känt på mässorna, något som visserligen är lättare sagt än gjort. Helsingfors bokmässa är ett så enormt evenemang att FÖTF:s lilla avdelning vid en av sidogångarna är lätt att förbise. Vi kan inte heller erbjuda några sådana publikmagneter som skulle få besökarna att automatiskt söka sig till vår avdelning. Men om vi råkar få en bra plats finns det också tillräckligt med besökare och intresserade. Och även om det alltid är en ansträngning att bygga upp mässavdelningen erbjuder den en möjlighet att njuta av översättarnas gemenskap, också för sådana som av en eller annan orsak inte annars har möjlighet att delta i förbundets verksamhet.

Sedan FÖTF började delta på mässorna har förbundet inte missat ett enda år. Det visar hur viktigt man upplever det att vara med på mässorna.

Om det sedan beror på nutidens intensiva rytm eller på Översättarens makliga utgivningstakt, så ligger mässorna ännu framför oss då jag skriver detta, medan de redan är överståndna då tidningen kommer ut. Men nästa år blir det nya mässor igen. Jag vill välkomna alla till FÖTF:s avdelning, antingen för att joura eller som besökare.

Skribenten är ordförande för Finlands översättar- och tolkförbund.

Översättning: Mats Forsskåhl

Kääntäjä

ISSN 0356-4649

Julkaisija:
Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto –
Finlands översättar- och tolkförbund ry

Päätoimittaja:
Heikki Karjalainen
heikki.karjalainen@sktl.fi

Toimitussihteeri:
Maarit Laitinen,
maarit.laitinen@sktl.fi

Taitto:
PPD Studio

Ulkoasu:
More Business Services Oy,
www.morebiz24.com

Painopaikka:
Painotalo Plus Digital, Lahti

Painos: 2 700 kpl
Ilmestyy 4 kertaa vuodessa.

Toimituskunta:
Kristiina Antinjuntti, Juha Eskelinen, Jenni Kavén, Hanna Pippuri, Annica Törmä ja Mili Viita.

Ilmoitushinnat: www.sktl.fi

Tilaushinta 2018
Muille kuin SKTL:n jäsenille:
55 euroa (kotimaa), 65 euroa (ulkomaat)

Kannen kuva:
Kuvassa vasemmalta oikealle: Riitta Ylikomi, Eeva Puumala, Hanna-Leena Ristimäki ja Simo Määttä kuvattuna Kansainvälisen kääntäjienpäivän tilaisuudessa Helsingin yliopistossa. © Maarit Laitinen

Kirjoittajan omalla nimellä julkaistuista kirjoituksista vastaa kirjoittaja.

Ilmoitusten sisällöstä vastaa ilmoittaja.

Kuvat © SKTL, jos ei toisin mainittu.

SKTL:n jäsenmaksulaskun voi tilata myös e-laskuna

Muistathan, että SKTL:n jäsenenä voit tilata jäsenmaksulaskunsa näppärästi myös e-laskuna.

E-laskun etuja jäsenelle:

- Laskun tietoja ei tarvitse itse näppäillä.
- Lasku ei voi kadota postissa.
- E-lasku on kätevimmillään loma-aikana, sillä laskun saa näkyviin tietokoneella, tabletilla tai kännykällä vaikkapa kesämökillä.
- Laskut arkistoituvat omaan verkkopankkiin.
- Lasku on paperilaskua ympäristöystävällisempi vaihtoehto. E-laskun hiilijalanjälki on vain 30% paperilaskuun verrattuna.

Jos haluat ottaa e-laskun käyttöön, toimi näin:
Ota ja tilaa e-lasku käyttöösi oman verkkopankin kautta.
Kysy lisää ohjeita omasta pankistasi!
Lisätietoa jäsenmaksusta e-laskuna: www.sktl.fi/jasenyys/jasenmaksu

Tässä numerossa mm.:

S. 5 Tulkin rooli kuormittuu turvapaikkapuhutteluissa
S. 5 Asioimistulkkauksen villi länsi
S. 9 Pelilokalisoinnin perusteet
S. 12 Haastattelussa Tuomas Nevanlinna
S. 14 Kääntäjäseminaarissa Kiinassa
S. 17 Lydia Koidulan runojen valikoima, suomentajien lahja satavuotiaalle Virolle
S. 19 Helsingin yliopiston Kielipalvelut – kolmikielisyyden mahdollistajat
S. 21 Alice Martinin suomennospaja 2018
S. 24 Whooshing Deadlines helpottaa freelancer-kääntäjän arkea
S. 27 Kesäharjoittelu käännöstoimisto SDL:ssä
S. 28 Haastattelussa lain ja hallinnon tekstien kääntäjä Leila Iikkanen

Hyvä yhteistyökumppani!

Verkkolaskutusosoitteemme on vaihtunut.

Uuden laskutusosoitteemme löydät täältä:
www.sktl.fi/yhteystiedot/

Ilmoittaudu marraskuun memoQ-kursseillemme! Otamme vielä vastaan ilmoittautumisia!

MemoQ-peruskurssi Helsingissä
to 15.11.2018

MemoQ-jatkokurssi Helsingissä
pe 16.11.2018

Lisätiedot ja ilmoittautuminen:
www.sktl.fi/tapahtumakalenteri/

SKTL:n toimisto on joululomalla 22.12.2018–2.1.2019.

Toivotamme kaikille mukavaa loppuvuotta!

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto (SKTL) on vuonna 1955 perustettu kääntäjien ja tulkkien aatteellinen etujärjestö. Liiton tavoitteena on mm. edistää laatua ja ammattimaisuutta kääntämisen ja tulkkauksen alalla.
Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto
Meritullinkatu 33 A 32, 00170 Helsinki
www.sktl.fi

Tulkin rooli kuormittuu turvapaikkapuhutteluissa

Tulkin roolia tarkasteltiin Kansainvälisen kääntäjienpäivän 28.9.2018 tilaisuuden esitelmässä *Viestinnän haavoittuvuus turvapaikkapuhuttelussa:* kielen, mielen ja tiedon näkökulma. Asiaa olivat tutkineet politiikan tutkija **Eeva Puumala**, psykologi **Riitta Ylikomi** ja vuorovaikutuksen tutkija **Hanna-Leena Ristimäki** Tampereen yliopistosta sekä tulkkauksen tutkija **Simo Määttä** Helsingin yliopistosta. Tekeillä oleva tutkimus käsittelee turvapaikkapuhuttelujen dynamiikkaa. Tutkijat selvittävät, mitkä seikat puhuttelutilanteissa vaikuttavat hakijan kertomuksen esittämiseen. He kysyvät, mitkä seikat vaikeuttavat turvapaikkapäätöksen perusteena olevan kertomuksen esittämistä ja mitkä seikat edistävät sitä. Tulkilla on tässä keskeinen rooli, ja se pitäisi hahmottaa vuorovaikutuksen näkökulmasta.

Tausta

Tutkijat kyseenalaistivat kesällä 2018 julkistetun Migrin turvapaikkapuhuttelujen tulkkausta koskevan selvityksen perusteet. Selvitys perustui puhuttelujen nauhoituksiin, joita siirrettiin kirjalliseen muotoon tehtävään palkattujen tulkkien ja kääntäjien avustuksella. Tulkkauksen laadun selvittäminen on kuitenkin kyseenalaista pelkästään ääninauhojen ja kirjallisen materiaalin pohjalta. Olisi analysoitava myös videotallenteita.

Turvapaikkapuhuttelun tavoite

Puhuttelujen tavoite on selvittää hakemuksen perusteet ja kirjata turvapaikkakertomus pöytäkirjaan. Pöytäkirja laaditaan puhuttelutilanteessa. Suullinen kertomus siirtyy tässä prosessissa kirjoitettuun yhtenäisen kerto-

Oikealta vasemmalle: Riitta Ylikomi, Eeva Puumala, Hanna-Leena Ristimäki ja Simo Määttä.

© *Maarit Laitinen*

muksen muotoon. Pöytäkirja käydään läpi puhuttelun lopuksi tulkin avustuksella. Turvapaikkapäätös perustuu pitkälti puhuttelupöytäkirjaan. Pöytäkirjan laatiminen puhuttelun aikana vaikuttaa siihen, miten tilanteessa keskustellaan.

Tulkki kertomuksen vastaanottajana

Tulkkauksen tutkija Simo Määttä esitteli aineistootetta, jossa puhuttiin pahoinpitelystä, ja pyysi yleisöä kiinnittämään huomionsa osapuolten keholliseen viestintään eli kaikkeen siihen, mitä ei ilmaista tilanteessa sanallisesti. Esimerkit valaisivat tilannetta, jossa tulkki joutuu kantamaan vastuuta vuorovaikutuspalautteen antamisesta avustajan keskittyessä muistiinpanoihin ja viranomaisen keskittyessä pöytäkirjan kirjoittamiseen tietokoneen ääressä. Tulkin kannalta on raskasta, että hakija tukeutuu vuorovaikutustilanteessa tulkkiin, kun avustaja ja puhuttelija eivät anna palautetta kertojalle edes katseella, saati kehollaan. Vaikka kertojan tukeminen ei olisi heidänkään roolinsa, niin ei se myöskään ole tulkin rooli. Tulkin myötäelävä käyttäytyminen kuitenkin edesauttaa kertomuksen esittämistä.

Turvallisuuden tarve

Traumapsykologi Riitta Ylikomi tarkasteli sitä, mitä edellytyksiä traumatisoituneella turvapaikanhakijalla on esittää trauman aiheuttaneista tapahtumista yhtenäinen ja viranomaisen kannalta uskottava kertomus. Traumatisoituminen vaikeuttaa asiasta puhumista ja ihmisen kykyä asettua yhteistyösuhteeseen viranomaiskontaktissa. Tutkituissa tilanteissa on ongelmallista, että ainoastaan tulkki on aktiivisessa vuorovaikutuksessa hakijan kanssa. Traumaa voidaan käsitellä ainoastaan turvalliseksi koetussa tilanteessa. Turvallisessa tilanteessa toiset ihmiset osoittavat aktiivisesti sen, että heidän aikeensa eivät ole pahat. Tällaisia merkkejä ovat esimerkiksi kohti katsominen, hymyileminen, äänenpainojen pehmeys ja kuten myös se, millaisessa asennossa kukin on. Tarkastelluissa tilanteissa nimenomaan tulkki otti vastaan kertomuksen.

Tulkin vuorovaikutusrooli

Vuorovaikutuksen tutkija Hanna-Leena Ristimäki tutkii tilanteen vuorovaikutuksen epäsymmetrisyyttä. Osapuolilla ei ole samanlaisia mahdollisuuksia kuljettaa keskustelua eteenpäin, viedä puhuttelua seuraavaan vaiheeseen tai ottaa puheenvuoroa. Puhuttelijalla on ensisijainen tietämys siitä, mikä on puhuttelun kannalta oleellista tietoa ja mitä tietoa tilanteessa haetaan. Politiikan tutkija Eeva Puumala painotti, että on tiedettävä, että keskustelutilanteen kommunikaatiosta ei välity kaikki pöytäkirjaan eikä välttämättä kaikkia merkityksiä kirjata ylös. Hakijan kokemusta työstetään yhdessä, ja toisten rooli on aktiivisempi, toisten passiivisempi. On huomattava, että puhuttelijan käytös heijastuu hakijaan. Aineistossa on tilanteita, jossa hakija yrittää turhaan saada kontaktin puhuttelijaan ja saada selvää, miten tämä reagoi kertomukseen. Kun tällaisessa keskustelussa välitetään ja muodostetaan tietoa, joka päätyy pöytäkirjaan, olisi hyvä ymmärtää, että tulkkikaan ei ole pelkkä verbaalisia sisältöjä välittävä käännöskone. Tulkit lopulta joutuvat ottamaan kertomuksen vastaan, peilaamaan sitä, tekemään kertomuksen näkyväksi ja välittämään sen. Tulkin toiminta on näissä tilanteissa välttämätön osa sitä, että hakijan kertomus saadaan esille, eikä tämä perustu ainoastaan tulkkaukseen vaan hänen vuorovaikutusrooliinsa. Jos turvapaikkamenettelyn laatua halutaan kehittää, tämän ymmärtäminen on tärkeää.

Yleisö kuunteli esitelmää hiirenhiljaa. Lopuksi kaikki kuultu kirvoitti paljon keskustelua, ja tulkit esittivät kysymyksiä omasta roolista ja sen vastuista. Syvällinen keskustelu tulkin roolista olisi puhuttelujen moniammatillisen kehittämisen kannalta välttämätöntä. Esitelmästä voitiin kuulla, että tulkin kontolle kasautuu paljon sellaista, joka oikeastaan kuuluisi viranomaisen tehtäviin tai avustajan velvollisuuksiin. Tulkin toiminta muodostuu keskeiseksi, kun muut osapuolet eivät samalla tavalla ole aktiivisia vuorovaikutuksen osapuolia. Kun puhuttelija hakijaa kuunnellessaan kirjoittaa myös pöytäkirjaa, tämä rajoittaa hänen osaltaan silmiin katsomista ja aktiivista viestimistä sanotun ymmärtämisestä. Viestintä ei muodostu tarkoitetulla tavalla puhuttelijan ja hakijan välille. Psykologi Riitta Ylikomi toi lisäksi esiin, miten yleistä on olettaa, että ilmeetön ja reagoimaton käytös olisi puolueettomuutta, kun se päinvastoin on vuorovaikutuksessa erittäin vahva kielteinen viesti. Kun muut eivät reagoi ja tulkki vastaanottaa esitetyn kertomuksen, on selvää, että tulkin vuorovaikutusrooli kuormittuu ja muodostuu erittäin keskeiseksi.

Teksti: Tuija Kinnunen
Kirjoittaja on Helsingin yliopiston saksan kääntämisen yliopistonlehtori.

Asioimistulkkauksen villi länsi

Tanha* astui ulos virastotalosta. Päivän työt oli tehty. Parkkipaikalla hän näki toisen tulkin asiakkaineen. He kuuluivat keskustelevan palkkioista. Tulkki väitti asiakkaille, että näiden tulee itse maksaa korvaus tulkkauksesta. Heti. Käteisellä. Muuten hän ei saisi työstään mitään korvausta. Hämmentyneet asiakkaat kaivoivat kuvettaan ja maksoivat vaaditun summan.

Tulkkaustilannetta simuloimassa kokeneet tulkit Aryan Rostamnejad ja Irina Nummemees.

Vuosi 2015 jää historiaan Eurooppaan suuntautuneen kansainvaelluksen takia. Euroopan mantereelle tuli yhtäkkiä yli 1,2 miljoonaa turvapaikanhakijaa, joista melkein 33 000 henkilöä päätyi Suomeen. Vaikka tulijoiden määrä normalisoitui nopeasti, näkyy vuosi 2015 vielä pitkään asioimistulkkauksen ja -tulkkien tarpeessa. Suurin tarve on arabian, persian, darin ja somalin kielen tulkeille.

Tilastokeskuksen mukaan vuosien 2015–2017 välisenä aikana aloitti sata uutta tulkkaus- ja käännösalan yritystä. Kasvanut kysyntä on lisännyt tarjontaa. Näyttää kuitenkin siltä, että palkkakustannukset eivät kasvaneet samaa vauhtia yrittäjien ja työntekijöiden määrän kanssa. Se tukee alalla pidempään toimineiden ammattilaisten havaintoja siitä, että uudet yrittäjät maksavat tulkeilleen aiempaa pienempiä palkkioita. SKTL:n huolena on, että nyt asioimistulkeiksi rekrytoidaan valmiiksi huonossa työmarkkina-asemassa olevia ihmisiä, jotka ovat valmiita joustamaan paitsi palkkioista myös työsuhteen ehdoista. He altistuvat monenlaiselle hyväksikäytölle eivätkä saa sitä, mistä he ovat maksaneet tai mikä heille lakisääteisesti kuuluu.

Työssään darin ja persian asioimistulkkina Tanha on selvittänyt toisten tulkkien tekemiä virheitä monta kertaa. Kerran lääke oli kääntynyt terveydenhoitajan vastaanotolla kukaksi. Asiakas ei ollut ymmärtänyt, mistä kukasta tulkki puhuu. Tulkki taas ei ollut suostunut selvittämään asiaa vaan väitti, että Suomessa kysely tulkitaan erittäin epäkohteliaaksi. Joskus asiakkaat kertovat Tanhalle, että edellinen tulkki oli tullut paikalle myöhässä tai ollut epäsiisti. Joskus puheesta on ollut vaikea saada selvää, koska tulkilla on ollut purkka suussa tai nuuska huulessa. Viime vuodet ovat tuoneet alalle monenlaisia työntekijöitä, joista osalta puuttuu paitsi ammattitaitoa myös moraalia ja ammattietiikkaa.

Tanha on iraninafgaani. Hän tuli perheensä kanssa Suomeen kymmenen vuotta sitten. Turvapaikan saamisen ja kielikurssin jälkeen hän kirjautui lukioon ja kirjoitti ylioppilaaksi. Lukiosta Tanha jatkoi ammattikorkeakouluun, jossa hän suoritti asioimistulkin ammattitutkinnon. Varsinainen ammatillinen tulikoe oli jo kuitenkin siinä vaiheessa takana.

”Se on epäreilu prosessi”, hän sanoo miettimättä.

Tanha tarkoittaa turvapaikanhakuprosessia ja erityisesti turvapaikkapuhuttelua. Puhutteluissa pyritään

SKTL:n huolena on, että nyt asioimistulkeiksi rekrytoidaan valmiiksi huonossa työmarkkina-asemassa olevia ihmisiä, jotka ovat valmiita joustamaan paitsi palkkioista myös työsuhteen ehdoista.

selvittämään hakijan oikeus turvapaikkaan. Kyse on haastattelusta, jossa puhuttelijan tulisi osata kysyä oikeita kysymyksiä, puhuteltavan kertoa oikeista asioista ja tulkin tulkata niin, että kaikki ymmärtävät toisiaan. Kaiken lisäksi asiat ovat hyvin henkilökohtaisia ja usein puhuteltavalle vaikeita. Kielen lisäksi puhuttelun kulkuun vaikuttavat myös kulttuuri- ja koulutuserot, jotka voivat tehdä viestin välittämisen hyvin vaikeaksi. Luku- ja kirjoitustaidoton äiti Afganistanista ei voi oikein hahmottaa, miten suomalainen byrokratia toimii.

Vasta asioimistulkin opintojen alussa ollut Tanha tulkkasi syksystä 2015 alkaen Maahanmuuttoviraston turvapaikkapuhutteluita. Työntunteja kertyi yhteensä yli 900 kahdeksan tuntia kerrallaan. Kun hän ei ollut Maahanmuuttovirastossa, hän tulkkasi sosiaalitoimistoissa, terveysasemilla, vastaanottokeskuksissa, kouluissa, poliisiasemilla ja neuvoloissa. Asioimistulkin koko työkenttä tuli nopeasti tutuksi eikä lepoon jäänyt aikaa.

Valtava turvapaikkapuhuttelujen määrä näkyy myös Maahanmuuttoviraston tilastoissa. Vielä vuonna 2015 tulkkaukseen ja kääntämiseen käytettiin virastossa noin 1,45 miljoonaa euroa. Vuonna 2016 kustannukset nousivat noin 9,4 miljoonaan euroon, mutta laskivat seuraavana vuonna taas lähemmäksi normaalia. Silloin tulkkaukseen ja kääntämiseen käytettiin taas alle 2 miljoonaa euroa.

Munuaiset vai munasarjat?

”Muistan, kun joskus kymmenen vuotta sitten puhuimme, että ala on kontrolloimaton ja sekava. Enpä osannut ennustaa nykyistä tilannetta”, toteaa Turun seudun tulkkikeskuksen vt. johtaja **Hanna-Mari Kolistaja**.

Alan hurja kasvu näkyy Kolistajallekin monella tavalla. Yksi selkeä muutos on, että asioimistulkiksi haluavia on aiempaa enemmän ja hakijoiden taso on varsin kirjava.

”Nyt työtä hakeneet ovat saattaneet jopa pahastua siitä, että vaadimme koulutusta. He vetoavat siihen, että tuttavat tekevät asioimistulkin työtä jo jossakin, eikä heilläkään ole koulutusta tai aikaisempaa työkokemusta”, Kolistaja kertoo.

He ajattelevat, että kahta kieltä hyvin puhuva ihminen on pätevä tulkki. Silloin Kolistaja saattaa kysyä, miten ihminen tulkkaisi jonkun tavanomaisen lääketieteellisen termin. Esimerkki yleensä riittää osoittamaan, että pelkkä peruskielitaito

Tulkkijaoston puheenjohtaja Ruta Rannat kommentoi:

Tulkkauksen villi länsi tulee kirjoituksessa hyvin esiin: vuorotellen käsitellään alan tutkinnon suorittaneiden tekemää ammattimaista tulkkausta ja toimintaa, jossa operoivat kahta kieltä vaihtelevalla tasolla taitavat työmarkkinoiden reuna-alueilla olevat. He altistuvat monenlaiselle hyväksikäytölle, mutta saattavat paikoin myös hyötyä eettisesti kestämättömällä tavalla.

Kirjoituksessa kuvatut tulkkauksen ongelmat esiintyvät muussakin viranomaistulkkauksessa kuin turvapaikkapuhutteluissa, turvapaikka-asiat ovat vain räjähdysmäisesti kasvaneen määränsä vuoksi nousseet eniten esiin. Tulkkausten paikoin luvattoman heikko laatu on arjen tasolla tuttu jokaiselle virkamiehelle, joka viranomaismenettelyjen läpiviemiseen tulkkausta tarvitsee, ja siitä on valiteltu kyllästymiseen asti. Olisi korkea aika siirtyä munuainen/munasarjat-tyylisten erehdysten taivastelusta eteenpäin.

Viranomaisten palveluksessa ei edelleenkään ole sellaisia käännös- ja tulkkausalan asiantuntijoita, joiden vastuualueena heidän virastonsa tulkkauksen laatu olisi. Virastojen hankintatiimit vastaavat kielipalvelujen kilpailuttamisesta, vaikka niissä ei välttämättä tunneta palvelujen laatutekijöitä. Hansel Oy:ssä painottuu kilpailutuksen asiantuntemus. Artikkelissa todetaan, että viimeisimmässä kilpailutuksessa ”pyrittiin korostamaan laatua”. Vakuuttelusta huolimatta mikään ei kuitenkaan näytä muuttuneen. Jos asiantuntijapalvelujen kilpailutuksessa painavimmaksi nousee yksinkertaisin ymmärretty tekijä - eli hinta - kenttä villille menolle on avoin. Markkinoilla nimittäin viranomaisten otteettomuus ja johdateltavuus ei jää huomioimatta. Ellei kukaan ohjaile toimintaa sisältäpäin, ohjaus tulee ulkopuolelta.

Kielelliset oikeudet ovat osa perusoikeuksia. Ne ovat edellytyksenä myös monen muun perusoikeuden toteutumiselle. Vastuu perusoikeuksien toteutumisesta on julkisella hallinnolla, näin myös silloin, kun oikeuksien toteutumisesta huolehtimiseen käytetään ostopalveluja. Siksi julkisessa hallinnossa käännös- ja tulkkausasioissa vallitsevaan rakenteelliseen välinpitämättömyyteen ja vastuunpakoiluun tulisi kiinnittää huomiota. Tutkimukset huonolaatuisten tulkkausten ja käännösten aiheuttamista suoranaisista sivukuluista viranomaisille, epävarmuustekijöistä asioiden käsittelyissä ja mahdollisista haitoista yksityiselle olisivat tervetulleita.

ei riitä. Asioimistulkki tarvitsee laajan yleissivistyksen, loistavan kielitaidon, ammattitaitoa ja pelisilmää.

Joskus tilanteet ovat erityisen vaikeita. Tanha kertoo turvapaikkapuhuttelusta, jossa virkailija itki vuolaasti koko haastattelun ajan. Toisessa puhuttelussa oli mukana selvä väkivallan uhka, koska puhuteltava oli hyvin hermostunut. Joskus taas Tanha tiesi jo haastattelevan virkailijan nimestä, että turvapaikanhakijalla ei ollut mitään mahdollisuutta saada turvapaikkaa. Välillä taas oli ilmiselvää, että turvapaikanhakija valehtelee itse. Silloin koulutus auttaa. Tanha kokee, että opintojen avulla hän rakensi itselleen ammatti-identiteetin, jonka avulla hän selviää vaativasta työstään.

”Alkuaikoina saatoin jäädä pohtimaan jonkun ihmisen asioita. Nyt en enää illalla muista, mitä kaikkea olen päivän aikana tulkannut”, hän hymähtää.

Turun seudun tulkkikeskus on osa kaupungin organisaatiota. Se vastaa kaupungin viranomaisten tarvitsemasta tulkkauksesta ja on tuttu myös muille tulkkia tarvitseville varsinaissuomalaisille toimijoille. Kilpailutusten seurauksena monet hankintayksiköt ovat vaihtaneet palveluntarjoajaa, eivätkä tulkkia käyttävät asiakkaat ja virkamiehet ole aina selvillä siitä, kuka palvelun tuottaa. Sen seurauksena Kolistaja saa sangen usein palautetta, joka ei hänelle kuulu. Valitukset osoitetaan vanhasta tottumuksesta tulkkikeskukselle. Tanhan kokemukset toistuvat valituksissa.

”Vastaanotolla lääkäri yritti selvittää miesasiakkaalle tämän munuaisongelmaa. Tulkki oli puhunut toistuvasti munasarjoista”, kertoo Kolistaja.

”Sitä minä en ymmärrä, että miten pitkälle koulutetut asiantuntijat kuten sosiaalityöntekijät ja lääkärit sietävät sen, että huono tulkki sotkee heidän työnsä”, Kolistaja ihmettelee.

Ostetaanko sika säkissä?

Hankintalaki edellyttää, että valtion, kuntien ja muiden julkishallinnon alaisten yhteisöjen kynnysarvot ylittävät hankinnat tulee kilpailuttaa. Laki tuli alun perin voimaan vuonna 1994 ja sitä on uudistettu useita kertoja. Viimeisin uudistus astui voimaan vuoden 2017 alusta. Lain tarkoituksena on ollut tehostaa julkisten varojen käyttöä ja tehdä palveluntuottajien valinnasta avointa, syrjimätöntä ja tasa-arvoista. Tavoite on hyvä, mutta se ei välttämättä aina toteudu.

Kilpailutus on vaativa prosessi, joka vaatii kilpailuttajalta tarkkaa alakohtaista tietoa, ymmärrystä, aikaa ja resursseja. Jos hankintayksikkö on pieni, voi asiantuntemustakin olla rajallisesti ja kilpailutuksessa tullaan korostaneeksi vääriä yksityiskohtia. Usein myös palvelun hinta korostuu laadun kustannuksella. Kun kilpailutus on viety loppuun, voi sopimuskumppanin vaihtaminen olla mahdotonta. Osa alan ammattilaisista luopuisi tämän takia kilpailutuksista kokonaan. Kolistaja ei menisi niin pitkälle, vaikka hän tiedostaakin niiden ongelmakohdat. Hyvin hoidettu kilpailutus voi olla myös hyvä työkalu.

Valtion yhteishankintayhtiö Hansel kilpailuttaa hankintoja valtionhallinnon asiakkaille. Liittymällä näin syntyneeseen puitejärjestelyyn Hanselin asiakkaat, kuten Maahanmuuttovirasto, voivat tehdä hankintoja ilman, että ne joutuvat itse hoitamaan koko prosessin. Halutessaan hankintayksiköt voivat tehdä kilpailutuksen myös itse.

Viimeisin Hanselin tekemä tulkkaus- ja käännöspalveluiden kilpailutus päättyi viime keväänä ja sopimuskausi alkoi kesällä juuri ennen lomia. Sopimus on kaksivuotinen ja siinä on kahden vuoden jatkomahdollisuus. Kevään kilpailutuksessa pyrittiin korostamaan laatua. Tarjouksissa tuli ottaa huomioon myös asioimistulkeille maksettavat ilta- ja viikonloppulisät ja asettaa oikeustulkkaukselle asioimistulkkausta korkeampi hinta. Kilpailutuksen voittaneet on asetettu ranking-järjestykseen, joka voi myös muuttua sopimuskauden aikana, jos palvelun laatu ei noudata sovittua. Se, miten tämän kilpailutuksen vaatimukset ohjaavat varsinaista toimintaa, selvinnee vasta jonkin ajan kuluttua.

Myös Maahanmuuttovirasto on omien sanojensa mukaan ryhtynyt korjaaviin toimenpiteisiin. Se on palkkaamassa kaksi tulkkia tarkistamaan puhutteluiden laatua, laadunvalvontaa aiotaan muutenkin parantaa ja tallennustekniikkaa uudistaa.

Hanna-Mari Kolistajalla on toive. Hän haluaisi, että ymmärrys alaa kohtaan lisääntyisi etenkin siellä, missä palveluita kilpailutetaan ja solmitaan suoria pienhankintasopimuksia. Kolistaja pelkää, että luokaton tulkkaus voi näkyä maahanmuuttajien terveyden huononemisena ja kotoutumisen hidastumisena.

”Miten ihminen voisi oppia toimimaan yhteiskunnassa, jos hänelle ei edes kerrota, mitä häneltä odotetaan ja vaaditaan”, Kolistaja ihmettelee.

Väärin tulkattu tieto ei nimittäin ole tietoa lainkaan.

Teksti: Riikka Pouta

Kirjoittaja on opettaja ja vapaa toimittaja, joka on tutustunut asioimistulkkaukseen työssään maahanmuuttajien opettajana.

**Tanhan nimi on muutettu.*

Pelilokalisoinnin perusteet

Videopelit ovat yhä suositumpaa ajanvietettä, mutta niiden lokalisoinnista puhutaan vähän niin kääntäjä- kuin pelaajapiireissä. Kääntäjä-lehti haastatteli **Riikka Karhilaa** ja **Tuomo Karvosta**, joilla on kokemusta tältä usein piiloon jäävältä alalta.

Karhila ja Karvonen ajautuivat molemmat pelilokalisoinnin pariin jo Kouvolan opiskeluaikoinaan 90-luvun lopulla, kun peliyhtiö EA rekrytoi suomalaisia kääntäjiä ja kielitestaajia. Vuonna 2006 perustettiin neljän muun osakkaan kanssa Walkthru-osakeyhtiö, joka aloitti pelien lokalisoimisen pienimuotoisesti englannista suomeen, mutta kasvatti lopulta noin 14 kieltä kattavan alihankkijaverkoston. Ennen yhtiön sulkemista vuonna 2011 se ehti lokalisoida mm. The Sims-, Need For Speed- ja Harry Potter -pelejä.

Karvonen on sittemmin jättänyt päätoimiset kääntäjän työt, mutta Karhila työskentelee edelleen pelilokalisoinnin parissa. Viimeiset 15 vuotta hänellä on ollut puolisonsa **Niko Sandellin** kanssa Sanaste avoin yhtiö, joka on kääntänyt joitain sangen suosittujakin pelejä, mutta pelijulkaisijan kiellosta niiden nimiä ei voi tässä mainita. Alan käytännön mukaisesti Karhila ja Sandell tekevät lokalisointitöitä alihankkijoina käännöstoimistoille, jotka ovat yhteydessä lokalisoinnin tilaavaan pelitaloon ja koordinoivat projektia. Alkuvaiheessa kääntäjille toimitetaan pelin dialogi- ja käyttöliittymätekstejä; oheismateriaalit, kuten ohjekirjat ja pakkaustekstit, käännetään yleensä vasta myöhemmässä vaiheessa.

Pelilokalisointi on siitä erikoista, että se tehdään silloin, kun itse pelikin on vasta työn alla, sillä lähtökielinen ja lokalisoitu versio pelistä halutaan markkinoille samaan aikaan. Siinä missä elokuvan tai kirjan kääntäjä pääsee työstämään valmista kokonaisuutta, pelin kääntäjälle lähtötekstiä tulee erikokoisissa erissä sitä mukaa kun sitä valmistuu. Lähtöteksti myös elää projektin aikana: osa >

© Maarit Laitinen

Tuomo Karvonen ja Riikka Karhila.

käännetystä tekstistä ei ehkä edes päädy valmiiseen peliin, ja toisaalta jo kerran käännettyä tekstiä voidaan joutua kääntämään yhä uudestaan. Tämän takia on mahdotonta arvioida, paljonko aikaa lokalisointiin keskimäärin uppoaa. Pienikin peli voi teettää kääntäjälle paljon töitä, jos tekstiin tehdään paljon muutoksia matkan varrella. Kova kiire onkin osa pelikääntäjän arkea.

Kontekstin viemää

Karhilan on vaikea mieltää itsensä av-kääntäjäksi, vaikka videopelit ovatkin audiovisuaalisia kokonaisuuksia. Ongelma piilee siinä, että ne ovat sitä vasta valmistuttuaan. Kääntäjä taas ei saa nähtäväkseen kuvaa tai ääntä, vain tekstiä. ”Videopelien käännösprosessi vastaa itse asiassa aika tarkalleen tietokoneohjelmistojen kääntämistä, mutta lopputulos on jotain aivan muuta”, Karhila pohtii.

Audiovisuaalisen teoksen kääntäminen ilman audiovisuaalisuutta voi olla haastavaa. Kontekstin puute onkin pelilokalisoinnin suurimpia ongelmia. Kääntäjä joutuu usein arvailemaan, millaisessa tilanteessa käännettävä keskustelu käydään, tai paljonko tilaa valikkoteksteille on ruudulla varattu. Silloin ei auta kuin lähettää kysymyksiä ja toivoa, että vastauksia saadaan ajoissa. Mitä enemmän pelijulkaisija on teettänyt lokalisointeja ja mitä kokeneempi välissä oleva käännöstoimisto on, sitä enemmän tietoa kääntäjällä on alusta lähtien. Aina kääntäjän näkökulmaa ei kuitenkaan osata ottaa huomioon. ”Pahimmillaan olemme saaneet käännettäväksi keskustelun muodossa, jossa on ensin listattu kaikki yhden hahmon repliikit, sitten kaikki toisen hahmon repliikit – ilman, että tiedostoon on mitenkään merkitty, missä järjestyksessä ne puhutaan ja mitä siinä välissä tapahtuu”, Karhila tarjoaa äärimmäisenä esimerkkinä. ”Tämä oli onneksi poikkeustapaus, ja lopulta saatiin kunnon käsikirjoitus.”

Käännösvaiheen kontekstittomuutta paikataan kielitestauksella. Kielitestaaja pelaa lähestulkoon valmista peliä perusteellisesti ja pääsee näkemään käännökset kontekstissaan. Tässä vaiheessa paljastuu esimerkiksi, jos hahmon suuhun istutettu repliikki ei sovikaan tilanteeseen, tai tekstit pursuavat yli niille varatun tilan. Kielitestaus on siis äärimmäisen tärkeää laadukkaan lopputuloksen kannalta.

Kääntäminen ja kielitestaus ovat omat erilliset osastonsa, eikä niiden välillä ole joitain poikkeuksia lukuun ottamatta suoraa yhteydenpitoa. Karvonen, jolla on kokemusta kummastakin, pitää tätä pelimaailman keskeisenä ongelmana: kääntäjä joutuu kääntämään puolisokkona ja luottamaan siihen, että kielitestaaja osaa asiansa ja ymmärtää, mitä käännöspäässä on tapahtunut. ”Valitettavan usein nykyään tuntuu olevan niin, että kielitestaajalla ei joko ole tarpeeksi ammattitaitoa, tai rooli on rajoitettu pelkkään tarkastamiseen. Usein kielitestaaja ei saa itse muuttaa mitään, vain raportoida virheet, jotka sitten lähetetään kääntäjille korjattavaksi. Pääpaino ei ole hiomisella vaan kriittisten virheiden korjaamisella.”

Pelikokemuksen äärellä

Laadukkaaseen pelilokalisointiin kuuluu paljon samaa kuin mihin tahansa onnistuneeseen viihdeteoksen käännökseen. Karvonen painottaa pelien elämyksellisyyttä: tunteiden täytyy välittyä, ja pelimaailmaan on voitava uppoutua. Peleissä on kuitenkin lisäksi interaktiivinen ulottuvuus, eli pelaajan on ymmärrettävä, mitä pelissä kuuluu tehdä ja kuinka päämäärä saavutetaan. Siksi pelin kääntäminen on tasapainottelua immersion säilyttämisen ja pelattavuuden varmistamisen välillä. ”Esimerkiksi ajopelissä voi pelimaailman kartoissa olla tietosisältöä, joka on pelaajalle tärkeää, mutta kääntäessä joutuu miettimään, kuinka paljon sitä voi kääntää rikkomatta pelimaailman eheyttä”, Karvonen kertoo. ”Jos Kaliforniaa muistuttavassa maisemassa on suomenkielisiä opastekylttejä, joissa lukee ’keskusta’, niissä on pelaajalle tarpeellista tietoa, mutta se rikkoo helposti illuusion.”

Jos peli taas sijoittuu täysin kuvitteelliseen maailmaan, on entistä tärkeämpää sovittaa se niin, että assosiaatiot, kulttuuriset viittaukset ynnä muut avautuvat pelaajalle. Karvonen kertoo, kuinka The Sims -pelin vitsikkäät tuotemerkit, joihin pelin tekijät ovat viljelleet omaa sisäpiirihuumoriaan, jätettiin aluksi käännösvaiheessa ennalleen. Vasta kielitestauksen yhteydessä hänelle valkeni kunnolla, kuinka paljon pelin hauskuus kärsi paikallisten viittausten kääntämättä jättämisestä. Nimet vaativat perusteellisempaa sovitusta, jotta suomalainen pelaaja saisi niistä mitään irti. Tämä on myös hyvä esimerkki kielitestauksen merkityksestä: joskus käännösratkaisu, joka tuntuu hyvältä paperilla, ei toimikaan kontekstissa.

Piiloon jääneet käännökset

Yksi pelilokalisoinnin kehitys, jonka Karhila on pannut merkille, on konekäännösten yleistyminen. Sen voisi luulla olevan hyvä asia suomen kannalta: konekäännökset suomeen päin kun ovat vielä niin lapsenkengissä, että ne vaativat ihmiskääntäjiä jälkieditoimaan. Toisaalta Suomi on niin pieni markkina-alue, että jos lokalisointiprosessi käy liian kalliiksi ja monimutkaiseksi, julkaisijoilla on matala kynnys joko tyytyä kehnoon käännökseen tai jättää lokalisointi kokonaan tekemättä. Helposti saakin sellaisen kuvan, että suomeksi käännetyt pelit ovat jotenkin pieni ilmiö. Ainakin pelilokalisointi on harvinainen puheenaihe niin kääntäjien kuin pelaajienkin keskuudessa. Mistä tämä voisi johtua? Karhila veikkaa sitä yksinkertaista syytä, että video- ja tietokonepelit ovat edelleen pienemmän piirin harrastus kuin

televisio ja elokuvat. Huomattavasti harvempi kääntäjä myös elättää itsensä pelkästään pelilokalisoinnilla kuin esimerkiksi av-kääntämisellä.

Karvonen löytää syitä myös pelialan käytännöistä. Suomalaisissa pelipiireissä ollaan kiinnostuneempia kotimaisten pelien viennistä kuin siitä, miten ulkomaalaisia pelejä käännetään paikallisille markkinoille. Peliarvostelut laaditaan usein esiversioiden perusteella, joissa ei välttämättä edes ole lokalisointia mukana. Lokalisoinnin olemassaolo voi myös mennä pelaajalta täysin ohi, koska niitä ei aina mainosteta tai merkitä selkeästi.

Suomessa tehdään kuitenkin laadukkaita lokalisointeja, ja vaikuttaa siltä, että niitä myös laaditaan rakkaudella, pelaajalta pelaajille. Kysyttäessä, miksi juuri pelilokalisointi vetosi Karhilaan ja Karvoseen, molemmat ottavat ensimmäisenä puheeksi oman pelaajataustansa. Pelien kääntämisen luovuus on itsessään hauskaa, mutta tuttu aihealue tuo töihin oman mielekkyytensä. ”Olen itsekin pieni nörtti ja olen aina tykännyt pelata videopelejä, joten ne tuntuvat paljon enemmän omalta jutulta kuin esimerkiksi televisio-ohjelmien kääntäminen”, Karhila kertoo.

”Silloin kun itse tein vielä käännöksiä ja kielitestausta, se oli ikään kuin ikkuna rakastamansa aihepiirin sisään”, Karvonen kuvailee. ”Vähän niin kuin av-kääntäjästä on hienoa päästä tekstittämään omaa lempielokuvaansa, niin pelilokalisoinnissa saa sen kokemuksen, että pääsee omalla panoksellaan olemaan mukana pelin teossa.”

Teksti: Sofia Timonen
Kirjoittaja on englannin kääntäjä ja peliharrastaja

Tuomas Nevanlinna:

”Kääntämisessä vaikein on aina antoisinta”

“Käännös on kääntäjän alusta loppuun asti kirjoittama. Tämä on yksinkertainen totuus, jota harvoin tiedostetaan. Ja se heijastuu siihen, miten kääntäjiin suhtaudutaan. Kääntäjä on harvoin mainittu teoksen kannessa, eikä häntä useinkaan mainita kritiikeissä.” Näillä sanoilla **Tuomas Nevanlinna** aloitti esitelmänsä Kansainvälisen kääntäjienpäivän tilaisuudessa 28.9.2018. Filosofi, suomentaja ja kirjoittaja oli puhumassa seminaarissa lastenkirjallisuuden suomentajana, missä roolissa hän on kunnostautunut ja saanut osakseen runsaasti kiitosta.

Käytännöllistä filosofiaa Helsingin yliopistossa opiskellut Nevanlinna ajautui kääntämisen pariin opiskeluaikoinaan. Koulutusta vastaava työ oli vähissä, ja opintojen loppuvaiheessa, kun hän kirjoitti lehtiin ”henkensä pitimiksi”, hän päätyi tarjoamaan kirjallisuuslehti Parnassoon myös kääntämäänsä filosofian alaan kuuluvaa esseetä.

Vähän ajan kuluttua tuttu kustantaja ja kustannustoimittaja **Silja Hiidenheimo** tarjosi Nevanlinnalle käännettäväksi **Roald Dahlin** teosta *Iso kiltti jätti (The BFG)*. Nevanlinna kertoo, että *Iso kiltti jätti* on ollut hänen tähänastisen kääntäjänuransa hauskin toimeksianto. Käännöksen ilmestyttyä työtarjouksia alkoi tulla myös muilta kustantamoilta.

”On ajateltava, että vaikka kääntäminen on aina mahdotonta, se on paradoksaalisesti siksi aina mahdollista.”

Suurimman osan urastaan Nevanlinna on toiminut freelancer-kirjoittajana, ja suomentaminen on kulkenut siinä rinnalla. Hän laskee kääntäneensä määrällisesti eniten juuri lastenkirjallisuutta.

”Vapaus ei ole uskollisuuden vastakohta”

Nevanlinna huomauttaa, että samalla tavoin kuin kirjailijan ja kääntäjän välillä on kulttuurisesti jyrkkä ero, on myös lastenkirjallisuudella ja korkeakirjallisuudella hierarkkinen suhde. Korkeakirjallisuus on aikuisten kirjallisuutta, sen lukemista pidetään vaativana prosessina, kun taas lastenkirjallisuuden oletetaan vaativan vähemmän lukijalta. ”Toki mukaan mahtuu myös arvostettuja klassikkoja, kuten *Liisa Ihmemaassa*”, Nevanlinna toteaa, mutta jatkaa: ”Näiden kohdalla kiirehditään kuitenkin mainitsemaan, etteivät ne oikeastaan olekaan lastenkirjoja.”

Nevanlinnan mukaan kääntäjä tuntee korkeakirjallisuutta kääntäessään takaraivossaan kriitikon raskaan hengityksen: ”On oltava todella tarkkana. Koko ajan saa pelätä, että joku intertekstuaalinen viittaus menee ohi.” Lastenkirjallisuuden kääntämiseen Nevanlinnasta asennoidutaan usein tyyliin ”toivottavasti lapsella on hauskaa käännöstä lukiessa”, ja toivotaan, että ehkä kriitikkokin kiittää sanataiteilusta.

Nevanlinnasta alkuteoksen liiallinen kunnioittaminen jähmettää usein kääntäjän. Hän heittääkin ilmoille ajatuksen, että vakava, alkutekstiä kumartava tapa ei ehkä olekaan se oikea tapa kääntää ja suhtautua kääntämiseen. Ehkä päinvastoin niin, että lastenkirjallisuudessa auliimmin tarjoutuva vapauden ja ilottelun henki tulisi omaksua tavaksi kääntää myös korkeakirjallisuutta. Kunnioittaminen tulisi ymmärtää Nevanlinnan mielestä toisin: ”Vapaus ei ole uskollisuuden vastakohta.”

”Kyllä tämä nyt, perkele, pitää saada suomeksi käännettyä”

Nevanlinnalle vaikein on kääntämisessä aina antoisinta: ”On ajateltava, että vaikka kääntäminen on aina mahdotonta, se on paradoksaalisesti siksi aina mahdollista.” Hän on vahvasti sitä mieltä, että suomen kieli ruokkii korkeaa kääntämisen tasoa. Nevanlinna huomauttaa, että maailmankirjallisuuden valtakielet kuuluvat indoeurooppalaiseen kieliperheeseen, joiden välillä kääntäminen tarjoaa mahdollisuuksia laiskoihin ratkaisuihin. Mutta miten siirtää teos ei-indoeurooppalaiselle kielellemme? ”Ajattelen, että kyllä tämä nyt, perkele, pitää saada suomeksi käännettyä”, hän hykertelee.

Kun onnistuu ratkaisemaan jonkin visaisen käännöspähkinän, siitä seuraa itsetyytyväisyyden aalto, jota Nevanlinna kutsuu ”kääntäjän narsismiksi”. Tällöin helposti unohtuu, ettei saavutus yksinään riitä täyttämään hyvän kääntämisen kriteereitä. ”Lukija vertaa harvoin käännöstä alkuperäiseen tekstiin. Vitsi on täsmälleen yhtä hyvä kuin se on kohdekielessä”, hän huomauttaa.

”Kääntäjän on opeteltava puhumaan, ajattelemaan ja kirjoittamaan kääntämäänsä kirjailijaa.”

Sanaleikeille ja riimeille eri kielet tarjoavat erilaisia mahdollisuuksia. Nevanlinna kertoo omaksuneensa Dahlia kääntäessään periaatteen, että käännöksessä on oltava yhtä monta vitsiä kuin alkuperäisessä. Jos joku kohta ei taivu vitsille, hän sijoittaa toisen vitsin jonnekin lähettyville.

Kääntäminen ei tietenkään ole vain sanojen kääntämistä. ”Kääntäjän on opeteltava puhumaan, ajattelemaan ja kirjoittamaan kääntämäänsä kirjailijaa”, Nevanlinna painottaa, ja lisää, että kyse on kokonaisuuden luomisesta. Hän toteaa suomentaja Tarja Roinilaa lainaten, että kääntäjä kääntää teoksen tyylin, ja huomauttaa, että jokaisen teoksen kohdalla kääntäjä joutuu ratkaisemaan tavan, jolla lähestyy lukijaa: valitsemaan idiolektin ja tekemään puheen sävyyn liittyviä ratkaisuja. Nämä ovat hänestä ne vaikeimmat valinnat. Sävyn täytyy olla oikea sekä alkuteokseen että kohdeyleisöön nähden, mikä lastenkirjallisuutta käännettäessä on erityisen herkkä asia.

Nevanlinnasta kääntämisessä on kyse tietynlaisesta samaistumisesta, mutta tällä samaistumisella hän tarkoittaa samaistumista siihen, mikä teoksessa on ominaista, erityistä ja vierasta kielellisiin ja kulttuurisiin odotuksiin verrattuna. ”Se on itsensä muuttamista toiseksi vähintään teoksen ajaksi.”

Teksti ja kuva: Maarit Laitinen

Kirjoittaja on liiton tiedottaja.

Kääntäjäseminaarissa Kiinassa

Kiinalaiset kirjailijat ja heidän kääntäjänsä eri puolilta maailmaa kohtasivat elokuussa Kiinan kirjailijayhdistyksen järjestämässä seminaarissa.

Sain vuoden alussa Kiinan kirjailijayhdistykseltä kutsun kiinalaisen kirjallisuuden kääntäjille tarkoitettuun seminaariin. Kahden vuoden välein järjestettävä seminaari ajoittuisi elokuulle, ja isäntäkaupunkina toimisi Lounais-Kiinassa sijaitseva Guiyang.

Kun googlasin seminaarista lisätietoja, poskeni alkoivat punoittaa. Seminaari ei ollut tarkoitettu vain kääntäjille, vaan paikalla olisi myös koko joukko eturivin kiinalaisia kirjailijoita: kuvissa **Mo Yan**, **Yu Hua**, **Liu Zhenyun** ja monet muut suuruudet poseerasivat kääntäjiensä rinnalla.

Aloin hermostua, sillä vaikka olenkin viime vuosina suomentanut useita kiinalaisia romaaneja, puhuttu kiinani oli pahasti ruosteessa. Mitä suomentamani kirjailija tuumaisi, jos en saisikaan hänen seurassaan sanaa suustani tai ymmärtäisi hänen puhettaan?

Seminaariin oli onneksi vielä aikaa, joten murehtimisen saattoi toistaiseksi unohtaa.

Ennen seminaaria kääntäjiä pyydettiin kirjoittamaan teksti aiheesta ”Miksi valitsin käännettäväksi juuri sinut?” Kirjoitelmastani tuli ikävystyttävä, sillä minun kohdallani vastaus oli harvinaisen yksinkertainen: ”Koska olet maailmankuulu kiinalainen kirjailija, jonka töitä kukaan ei vielä ole suomentanut.”

Kiinalaista kaunokirjallisuutta on etenkin suoraan alkukielestä suomennettu hyvin vähän, ja niinpä olen saattanut tarjota kirjailijoita kustantajille käytännössä sitä mukaa kuin olen heidän töihinsä tutustunut. Yu Hua, **Mai Jia**, **Liu Cixin** ja muut nimet eivät juuri perusteluja kaipaa: he ovat kotimaassaan isoja nimiä ja heidän töitään on käännetty kymmenille eri kielille.

© Kiinan kirjailijayhdistys

Seminaarin aikana järjestettiin pieni kirjanäyttely, jossa esiteltiin eri puolilla maailmaa julkaistua kiinalaista kirjallisuutta.

© Kiinan kirjailijayhdistys

Mai Jia pohti seminaarissa, kuinka paljon kääntäjän tulisi olla kirjailijaan yhteydessä käännösprosessin aikana.

Mo Yan, jonka romaaneista kolme on ilmestynyt Suomessa Riina Vuokon suomentamina.

Lähes sata kirjailijaa ja kääntäjää

Elokuussa koitti matka Guiyangiin. Minua jännitti yhä, eikä jännitystä helpottanut se, että lentoni viivästyivät pahasti ja pääsin perille vasta puolentoista vuorokauden matkanteon jälkeen, puoli neljältä aamulla vain tunteja ennen seminaarin alkua.

Heti ensimmäisenä päivänä päästiin tositoimiin. Paikalla oli viitisenkymmentä kiinalaista kirjailijaa sekä noin neljäkymmentä kääntäjää 24:stä eri maasta. Meidät jaettiin neljään ryhmään keskustelemaan työstämme: käytännössä itse kunkin tuli pitää puheenvuoro omaan kirjoitelmaansa liittyen, mikä tuli minulle ikävänä yllätyksenä, enhän pitänyt tuotostani laisinkaan kiinnostavana!

Onneksi ensimmäisenä päivänä äänessä olivat kirjailijat ja vasta toinen päivä oli varattu kääntäjille. Kirjailijat puhuivat melko vapaasti työstään monenlaisista mielenkiintoisista näkökulmista. Omalle puheenvuorolleni aiheen tarjosi kuin tilauksesta Mai Jia, joka otti puheeksi yhteydenpidon kirjailijan ja kääntäjän välillä: hänen esikoisromaaninsa *Koodinmurtajan* ranskantaja oli esittänyt hänelle käännösprosessin aikana peräti 127 kysymystä, kun taas englannintajalta ja suomentajalta kysymyksiä oli tullut tasan nolla. Mitä kirjailijan olisi pitänyt tästä ajatella?

Itse en ole koskaan kysynyt suomentamaltani kirjailijalta ensimmäistäkään kysymystä, ja aloinkin heti pohtia sille syitä. Tervetuliaisillallisen jälkeen inspiroiduin illalla luonnostelemaan aiheesta puheenvuoron seuraavaa päivää varten.

Hyvä kääntäjä on kuin koodinmurtaja

Esitin kuvitteellisen tilanteen, jossa suomentamani Mai Jia -romaanin alussa vastaan tulee kinkkinen kohta, jonka merkitystä en millään tahdo ymmärtää.

Puoliksi vitsaillen myönsin heti kärkeen, että eihän pieni suomalainen kääntäjä ihan tuosta vain halua häiritä yhtä Kiinan suurimmista kirjailijoista: jos kymmenet kääntäjät samanaikaisesti pommittavat kirjailijaa kysymyksillä, mistä kirjailija vielä löytää aikaa kirjoittamiselle?

Lähtökohtani oli, että hyvän kääntäjän pitää olla ongelmanratkaisun mestari. Aloin kerrata prosessia, josta saattaa muodostua pitkä mutta jonka päätteeksi ongelma useimmiten ratkeaa – ilman että kirjailijaa on tarvinnut vaivata.

Kaikki alkaa sanakirjasta, sitten isommasta sanakirjasta, sitten verkkosanakirjoista. Jos ongelma ei ratkea, otan avuksi hakukoneet, vaikkapa kiinalaisen Baidun. Tehokas tiedonhaku kysyy osaamista ja kärsivällisyyttä, mutta suurin osa informaatiosta kyllä löytyy tätä nykyä verkosta.

Jos ratkaisua ei silti löydy, jatkan etsintää: jos muita käännöksiä on olemassa, vilkaisen millaiseen ratkaisuun vaikkapa englannintaja on päätynyt. Joskus toinen käännös auttaa eteenpäin, joskus taas käy ilmi, että kyseinen kääntäjä on itsekin haparoinut samassa kohdassa. Jälkimmäisessä tapauksessa jatkan ratkaisun etsintää kilauttamalla kiinalaiselle tutulle. Kääntäjän näkökulmasta hankala lause harvoin tuottaa ongelmia natiiville. Minulla kuitenkin on melko vähän kiinalaisia tuttuja, joita kysymyksilläni vaivata. Koska tällä kertaa mikään ei tunnu auttavan, pitää ottaa avuksi aika – jolla minua onneksi on siunattu. Käännösprosessi on pitkä ja deadlineen vielä yli puoli vuotta aikaa. Ei haittaa, vaikkei ongelma heti tänään ratkeaisikaan.

Annan muutaman päivän kulua, ehkä pari kuukauttakin. Suomennan ensin kirjan loppuun ja otan edistysaskelia suomentajana ja lähdekielen osaajana. Kun suomennos on melkein valmis, palaan tähän ja muihin matkan varrella kohtaamiini pulmiin.

Kun annan ongelmalle aikaa, alan alitajuisesti ratkoa sitä mielessäni. Joskus ratkaisu on löytynyt, kun seuraavana aamuna herään. Toisinaan taas aika tuo ratkaisun tullessaan: luen ehkä artikkelin, uutisen tai kirjan, joka täysin odottamatta tipauttaa ratkaisun avaimet eteeni.

Tässä vaiheessa puheenvuoroani Mai Jiata nauratti, kun lainasin hänen romaaniaan – sillä erotuksella, että koodinmurtajan tilalla olikin kääntäjä. Kääntäjän työ totta tosiaan muistuttaa välillä kryptoanalyysia!

Ja lopuksi: mikäli ongelma liittyy johonkin rajattuun aiheeseen, kirjasto on tietysti avuksi. Kun ratkaisua ei löydy tai löydä verkosta, pitää lukea suomalaisen kir- >

joittama kirja. Viime vuosina olen lukenut tietokirjoja liittyen muun muassa radioviestintään, kryptoanalyysiin, astronomiaan sekä kosmologiaan. Kirjojen avulla olen ratkaissut kymmeniä ongelmia ja tehnyt satoja parannuksia suomennosteni kieleen ja terminologiaan. Minusta ei ehkä ole tullut erikoisalojen asiantuntijaa, mutta olen ainakin paikoin saattanut sellaiselta kuulostaa.

Päätin puheenvuoroni myöntämällä, että mikäli ratkaisua ei vielä näiden vaiheidenkaan jälkeen ole löytynyt, annan periksi ja otan yhteyttä kirjailijaan. Näin ei vain vielä toistaiseksi ole käynyt.

Ensikontakteja ja inspiraatiota

En väitä, että suomennokseni olisivat virheettömiä, mutta kaikkeni niille kuitenkin annan ja niistä jokainen on minulle tärkeä. Tämä heijastui myös puheenvuorostani, ja moni kirjailija ja kääntäjä tulikin jälkikäteen juttelemaan aiheesta kanssani.

Puheenvuoro oli myös mukava tapa sada ensikontakti suomentamaani kirjailijaan. Mai Jia puhui kiinaa niin vahvalla korostuksella, että olin hänen seurassaan pahasti helisemässä. Onneksi olin jo ehtinyt puheenvuorollani vakuuttaa hänet siitä, että hänen teoksensa ovat hyvissä käsissä.

Itse tapasin suomentamiani kirjailijoita (paikalla oli myös Yu Hua) nyt ensi kertaa. Kun katselin ympärilleni, oli hieno huomata, kuinka läheisiä kirjailijat ja heidän kääntäjänsä olivat. Valtaosa kiinalaisista kirjailijoista ei tunne vieraita kieliä, joten kun he lähtevät esittelemään töitään vaikkapa Eurooppaan, he ovat useimmiten riippuvaisia kääntäjistään, jotka usein saavat toimia myös matkaoppaan ja tulkin roolissa. Kun kääntäjä puolestaan vierailee Kiinassa, kirjailija kiittää kääntäjäänsä suurenmoisella vieraanvaraisuudella.

Kokemus oli lisäksi antoisa myös siksi, että sain tavata kymmeniä kiinalaiseen kirjallisuuteen erikoistuneita kääntäjiä eri puolilta maailmaa. Kaltaiseni nuoret tulokkaat saivat inspiraatiota vanhemman polven tekijöiltä, jotka puolestaan kokivat saaneensa uutta energiaa meistä.

Vaihdoimme keskenämme kokemuksia ja suosituksia ja inspiroimme toinen toisiamme. Löysin uusia kirjailijoita, joihin aion ehdottomasti lähitulevaisuudessa tutustua, ja toisaalta sain itse muita kääntäjiä innostumaan kirjailijoista ja kirjoista, jotka lukeutuvat omiin suosikkeihini.

Tästä on hyvä jatkaa, ja toivon että saan uuden seminaarikutsun myös kahden vuoden kuluttua!

Teksti Rauno Sainio

Kirjoittaja on vuonna 1983 syntynyt kääntäjä, joka keskittyy kiinalaisen kaunokirjallisuuden suomentamiseen.

© Kiinan kirjailijayhdistys

Seminaarin päätteeksi aikaa riitti myös matkailulle Guizhoun maakunnassa.

Suomentajien lahja satavuotiaalle Virolle

Kuusitoista kääntäjää antoi oman panoksensa ja tuloksena syntyi ensimmäinen **Lydia Koidulan** runojen valikoima suomeksi. Täysin kääntäjälähtöinen projekti sai rahoitusta sekä Suomesta että Virosta, ja kirjan kustantaja on virolainen NyNorden.

Vuonna 2016 Turun kirjamessuilla suomentajat **Sanna Immanen** ja **Hannu Oittinen** oivalsivat, että Viro täyttää vuonna 2018 sata vuotta ja että sille pitää antaa lahja. Syntyi kuningasidea Viron kansallisrunoilijan, **Lydia Koidulan** runojen valikoimasta, johon jokainen halukas viron suomentaja saisi tehdä oman käännöksensä. Jo tuolloin Turussa mukaan saatiin monta suomentajaa, sillä kukapa ei olisi halunnut olla mukana onnittelemassa Viroa.

Miten 1800-luvun runoista voisi tehdä käännöksiä, jotka olisivat tuoreita ja nykylukijaa puhuttelevia?

Koidulan runojen suomentaminen myös kauhistutti monia, sillä loppusointuineen ja runomittoineen ne tuntuivat vaativilta ja usein vanhahtaviltakin. Myös runojen tavallisimmat aiheet, kansallisromanttinen isänmaallisuus ja romantisoitu luonto, tuntuivat monista vähän aikansa eläneiltä. Miten 1800-luvun runoista voisi tehdä käännöksiä, jotka olisivat tuoreita ja nykylukijaa puhuttelevia?

Suomentajien toiveesta päädyttiin auttamaan suomennostyötä alkuun, ja projektiin mukaan lähteneet kutsuttiin kolmeen tapaamiseen Viro-keskukseen vuoden 2017 aikana. Tapaamisissa käytiin läpi jo tehtyjä suomennoksia ja sovittiin yhteisistä pelisäännöistä – eli oikeastaan siitä, ettei pelisääntöjä ollut. Jokainen sai toteuttaa suomennoksensa niin kuin itse koki parhaaksi, ja kääntäjiä rohkaistiin etsimään raikkaita ja railakkaitakin ratkaisuja. Ainoaksi rajoitukseksi ohjeistuksesta pääosin vastannut Hannu Oittinen antoi sen, ettei lyhentymämuotoja (esim. sillall') käytetä, ellei se ole aivan ehdottoman välttämätöntä. Näin kokoelmaan saatiin perinteisen riimillisen ja mitallisen runon rinnalle moderneja tulkintoja sekä murre- ja slangisuomennoksia.

Tuoreutta kirjaan haettiin valitsemalla mukaan ennakkoluulottomasti myös sellaisia runoja, jotka eivät kuulu Koidulan tunnetuimpien joukkoon. Virossa Koidula on kaikille tuttu oppikirjoista ja laulujuhlilla esitettävistä isänmaallisista kuorolauluista – ja Suomessa äitienpäivälaulusta *Äidin sydän* – mutta osan hänen tuotannostaan muodostavat esimerkiksi pikku runot, joiden sävy on usein humoristinen tai kärkevä.

Kirjan puitteissa tehtiin myös opiskelijayhteistyötä ja Helsingin yliopiston silloinen Viron kielen lehtori, **Kristiina Praakli**, kutsui **Hanna Pippurin** esittelemään hanketta opiskelijoilleen. Opiskelijoille myös luvattiin osallistumisesta opintopisteitä. Opiskelijat lähtivätkin innolla mukaan kokeilemaan runojen suomentamista, ja lopulta kirjaan päätyi kolme suomennosta kahdelta opiskelijalta, **Teija Hirviniemeltä** yksi pelkistetty moderni tulkinta ja **Aaro Kalliokoskelta** kaksi slangisuomennosta.

Suomentajien lisäksi kirjalle asetettiin toimituskunta, johon kuuluivat **Merja Aho**, Sanna Immanen, Hannu Oittinen, Hanna Pippuri ja **Katariina Suurplalo**. He kaikki myös suomensivat kirjaan ainakin yhden runon. Lisäksi Immanen ja Oittinen kirjoittivat kumpikin kirjaan artikkelin, Immanen Koidulan elämästä ja Oittinen aikaisemmista Koidula-suomennoksista. Artikkelin Koidulan asemasta Virossa kirjoitti Helsingin yliopiston Viron kulttuurin lehtori, kirjallisuudentutkija **Sirje Olesk**.

Toimituskunnasta Oittinen ja Pippuri tekivät varsinaisen toimitustyön eli valitsivat kirjaan tulevat suomennokset ja toimittivat kaikki suomennetut runot. He myös vastasivat runojen järjestyksestä ja ryhmittelystä >

Jokainen sai toteuttaa suomennoksensa niin kuin itse koki parhaaksi, ja kääntäjiä rohkaistiin etsimään raikkaita ja railakkaitakin ratkaisuja.

kirjassa. Kokonaisuudessaan projekti venyi pidemmäksi kuin alun perin oli tarkoitus, mutta kirja saatiin lopulta valmiiksi tämän vuoden Turun kirjamessuille, jonka teemamaa oli Viro. Ammattimainen kustannustoimittaja olisi varmasti saanut pidettyä hankkeen paremmin aikataulussa, mutta nyt voidaan sanoa, että koko teoksessa näkyy kääntäjien työn tulokset.

Edellä jo mainittujen kääntäjien lisäksi kirjaan ovat runoja suomentaneet **Kai Aareleid**, **Raija Hämäläinen**, **Jenni Kavén**, **Anna Kyrö**, **Katja Meriluoto**, **Heli Laaksonen**, **Anja** ja **Juhani Salokannel** sekä **Annamari Typpö**.

Teksti: Hanna Pippuri
Kirjoittaja on Viro-entusiasti ja liiton assistentti.

Niin vähän

Niin vähän, ystävä,
tiedät minusta,
jos luulet: hymyni
kertoo ilosta.

Kukkasen auenneen
sydäntä mato syö.
Hymyni päivä saa,
kyyneleet yö.

Suom. Anna Kyrö

SKTL:N UUDET JÄSENET

Varsinaiset jäsenet

Alaverdyan, Mane, IV, Helsinki
Aronpuro, Silja-Maaria, I ja II, Tampere
Bertell, Erika, II, Espoo
Bredewold, Annette, II, Otterup, Tanska
Eerola, Toni, II ja IV, Helsinki
Heininen, Satu, II, Vaasa
Hietaranta, Pertti, II ja V, Salmentaka
Kataja, Laura, I, Espoo
Koskinen, Johanna, I ja II, Seinäjoki
Kujala, Kia, II, Helsinki
Laamanen, Henriikka, II, Joensuu
Mattila, Senni, II ja IV, Turku
Oinonen, Bozena, II ja IV, Pori
Oksanen, Johanna, II, Ylivieska
Ruijs, Niina, II, Pori
Räisälä, Sirpa, II, Naantali
Shackleton, Ulla, II, Helsinki
Timonen, Eeva, II, Helsinki
Tsurkka, Tiia, II, Helsinki
Turunen, Siiri, III, Espoo
Vaheri, Maria, II, Göteborg, Ruotsi
Van de Pavert, Maija, II, Vahto
Viinikainen, Tytti, I, Helsinki
Vilkkilä, Taina, IV, Jyväskylä
Wilhelmsson, Linn, II, Helsingfors

Opiskelijajäsenet

Al-Musawi, Hiba, IV, Kuopio
Alwan, Marwa, IV, Vantaa
Asplund, Heidi, II, Vasa
Hälinen Tea, II ja III, Espoo
Perander, Hilda, II ja IV, Tampere

Koejäsenet

Naim, Rafik, II, Helsinki
Stoltzenberg, Pia, II, Helsinki

Uuden jaoston jäsenet

Leminen, Anni-Kaisa, IV, Vaasa

Tervetuloa jäseniksi!

Kolmikielisyyden mahdollistajat

Yliopistot tarvitsevat myös paljon käännöstekstejä. Helsingin yliopistossa kääntämisestä vastaa yliopiston Kielipalvelut, jossa on tällä hetkellä työsuhteessa yhteensä 10 in-house-kääntäjää. Heistä kuusi on ruotsin, neljä englannin kääntäjiä. Kolmella kielellä toimivassa talossa töitä riittää vielä freelancereillekin. Kääntäjä-lehti haastatteli Kielipalveluiden johtajaa **Seija Korhosta** ja pääkääntäjää **Irma Hallberg-Rautalinia**.

Millaisia ovat Kielipalveluiden käännösmäärät?

Vuonna 2017 ruotsin in-house-kääntäjät (silloin 5 kääntäjää) käänsivät n. 3000 sivua. Kääntäjät myös tarkistavat toistensa ja freelancereiden kääntämät työt, eli tarkistussivuja heille tuli saman verran. Jonkin verran ruotsin kielentarkistusta kääntäjille tulee myös muualta talon sisältä.

Vuonna 2017 sivutoimiset kääntäjät, eli freelancerit, tekivät 370 sivua suomi-ruotsi käännöstä. Suomennosta oli vain 25 sivua, josta talon sisällä tehtiin 17 sivua ja freelancereilta ostettiin 8 sivua.

Vuonna 2017 englannin in-house-kääntäjät käänsivät n. 3000 sivua ja sivutoimiset reilut 1000 sivua, eli englantia käännettiin yli 4000 sivua. Tarkistussivuja in-house kääntäjille tuli siis myös yli 4000 sivua, kun tarkistivat paitsi toistensa, myös freelancereiden käännökset. Suomennoksia tuosta 4000 sivusta oli n. 150 sivua.

Muiden kielten, kuten venäjän, ranskan ja saksan käännöksiä ostettiin freelancer-kääntäjiltä joitakin kymmeniä sivuja. Mielenkiintoista on, että tänä vuonna muihin kieliin tehtyjen käännösten kirjo on ulottunut tavanomaisten saksan ja ranskan lisäksi norjasta ja portugalista esim. kiinaan ja japaniin.

Mitä Kielipalveluiden kääntäjiltä vaaditaan?

Rekrytointivaiheessa vaatimuksena on äidinkielen tasoinen ruotsin kielen taito, eikä silloin edellytetä muita kielipareja kuin suomi-ruotsi. Käytännössä myös suomennamme ruotsista ja käännämme ruotsi-englanti-ruotsi kielipareissa. Ruotsin ja englannin tiimeissä on kääntäjiä, jotka hallitsevat myös nämä yhdistelmät.

Rekrytoidessamme kääntäjiä edellytämme soveltuvaa korkeakoulututkintoa (käytännössä ylempi korkeakoulututkinto), kokemusta hallinnollisten ja viestinnän tekstien kääntämisestä, yliopistomaailman tuntemusta sekä erinomaista työkielten hallintaa. Lisäksi toivotaan kokemusta käännösmuistiohjelmien käytöstä ja tiimityöstä.

Mikä hyöty yliopistolle on omista in-house-kääntäjistä?

In-house-kääntäjille kertyy tietoa omasta organisaatiosta. In-house-kääntäjät saavat toisiltaan kollegiaalista tukea ja käytetty kieli ja terminologia yhtenäistyvät. Kääntäjien ja tilaajien välille syntyy läheisiä kontakteja, jotka helpottavat keskinäistä tiedon jakamista ja kysymysten kanssa on helppo lähestyä asiakasta. Talon sisäiset asiantuntijat ovat helposti lähestyttävissä, kun tarvitaan asiantuntijakonsultaatiota. Yliopiston iso koko takaa sen, että melkein alalta kuin alalta löytyy asiantuntija, johon voi ottaa yhteyttä kysymyksineen.

Päästäkseen Helsingin yliopistoon in-house-kääntäjäksi täytyy olla kokemusta, koulutusta ja suoriutua rekrytointiprosessissa erinomaisesti mm. vaativista käännöstesteistä. Työskentely muiden in-house-kääntäjien kanssa, palautteen antaminen ja saaminen sekä alan sisäiset ja ulkoiset koulutukset kehittävät vielä ammattitaitoa. In-house-kääntäjät takaavat, että Helsingin yliopiston hallinto ja viestintä voivat toimia korkeatasoisesti kolmella kielellä.

In-house-kääntäjä ovat tärkeä resurssi muulle yliopiston henkilökunnalle muutenkin kuin puhtaasti käännöstehtävissä. Heidän tehtäviinsä kuuluu näet oikeakielisyysneuvonta tekstien laatijoille.

Millaista tukea in-house-kääntäjä saa työssään?

Kääntäjät tekevät läheistä yhteistyötä keskenään, tarkistavat ja kommentoivat toistensa käännöksiä ja käyttävät yhteistä käännösmuistia. Jokaisella on mahdollisuus vaikuttaa työprosessien kehittämiseen esim. viikoittaisissa tiimipalavereissa. Ruotsin käännösten asia- ja kielentarkistuksen tekee toinen ruotsin kääntäjä (kaikki kääntävät äidinkieleensä).

>

Englannin käännösten asiatarkistuksen tekee toinen kääntäjä ja kielentarkistuksen äidinkielinen kielentarkistaja (kääntäjät eivät ole äidinkielisiä). Englannin kääntäjät ja kielentarkistajat ovat yhdessä kehittäneet kääntäjien *Style Guiden*.

In-house-kääntäjillä on samat ison talon moninaiset työsuhde-edut kuin muillakin Helsingin yliopistossa vakinaisesti työskentelevillä. Työyhteisössä kannustetaan koulutuksiin osallistumiseen ja ammatilliseen kehittymiseen. Kokemuksemme mukaan aina halutessaan pääsee osallistumaan koulutuksiin, ja työnantaja myös maksaa osallistumismaksut ja matkat.

Entä yhteistyö freelancereiden kanssa – ovatko he osa tiimiä?

Käännökset ostetaan suorahankintana, eli testaamme ja valitsemme itse käyttämämme freelancerit. Heidät otetaan mahdollisimman tiiviisti mukaan tiimiin, ja he saavat samanlaisen palautteen tarkistusprosessissa kuin vakinaiset kääntäjät. Kun freelancerit ottavat työn vastaan, heille toimitetaan käännösmuisti, jos tekstiin relevanttia muistia on olemassa. Englannin freelancereille toimitetaan *Style Guide*. Freelancerit ovat tervetulleita osallistumaan sisäisiin koulutuksiin, virkistyspäiviin ja joulujuhliin. Joskus on ollut mahdollista tarjota heille myös työtila pidemmän projektin ajaksi.

Viime aikoina on puhuttu paljon pätevien ruotsin kääntäjien puutteesta. Onko tämä ongelma myös teille?

Kohtaanto-ongelma juontunee paitsi käännösalan yleisestä aliarvostuksesta, myös siitä, ettei äidinkielisillä ruotsinpuhujilla ole kiinnostusta kääntämiseen ammattina.

Ammatillisesti päteviä ruotsin freelancereita on todella vaikea löytää. Äidinkielisten opiskelijoiden keskuudessa tulisi kääntämisen statusta nostaa huomattavasti ja kohottaa yleisesti tietoisuutta kääntämisestä ammattina: hyvät ruotsin kääntäjät voivat käytännössä valita työpaikkansa! Ala kärsii tällä hetkellä myös siitä, ettei aikaisemmin ollut tarjolla kääntämisen koulututusta ruotsiksi. Opiskelijoille tulisi myös korostaa, että tekemällä oppii, opinnot eivät suoraan valmista ammattiin.

Haastattelu: Kristiina Antinjuntti
Kirjoittaja on liiton toiminnanjohtaja.

© Maarit Laitinen

Vasemmalta oikealle: Helsingin yliopiston Kielipalvelujen ruotsin kääntäjät Irene Kvarnström, Puck Sumelius ja Marjukka Heinonen ostallistuivat vuoden 2018 Suomalais-ruotsalaiseen kääntäjäseminaariin Lahdessa.

”Eikä yksikään pelästynyt”

Alice Martinin suomennospaja 2018

Lempeästi paineistettu luovan kirjoittamisen tehtävä sen todisti. Jokainen **Alice Martinin** suomennospajaan tullut kahdestatoista kurssilaisesta osaa kirjoittaa vahvaa, elävää suomea. Sen siirtäminen käännökseen vain on… täyttä työtä, etten paremmin sano.

Suomentaja ja kustannustoimittaja (WSOY) Alice Martin järjesti jo kolmannen kerran työpajan kaunokirjallisuuden suomentajille. Ennakkotehtävänä suomensimme pätkän kirjallisuutta englannista ja ruotsista. Alkutekstejä ja versioidemme rosoja taottiin porukalla – ja tietysti syötiin, juotiin ja jumpattiin. (Pajassa tahkotaan myös kesällä 2019, hakuaika vuoden alussa).

Intensiivikurssin ohjelma oli monipuolinen ja ajankäyttö tehokasta mutta ei kuluttavaa. Ei ole oppimisen määrällä rajaa, kun pääsee tekemään ”sitä ihteään” kollegain ja pätevän kustannustoimittajan kanssa. Livenä. Kolme tehokkaasti rytmitettyä vuorokautta putkeen (miinus tauot jumppineen). Aamusta iltaan (ja sitkeimmät yötä myöten). En suosittele laillani lähtemään heti kotimatkalle auton ratissa. Voipi olla, että tolppa välähtää, kun yhä pohtii objektiivista korrelaattia.

Olen IT-tehokäyttäjä, mutta tartuin Alicen villiin haasteeseen: tietokone jääköön kotiin. Suosittelen lämpimästi! Perinteisen kurssikuvauksen sijasta ohessa on satunnaisia poimintoja omista lyijykynämuistiinpanoistani. Sanomattakin selvä, että tässä näkyy vain jäävuoren huippu. Hajanaisilla esimerkeillä kuvaan, millaisia laajempia teemoja käsittelimme. Toivottavasti tästä välittyy oma kokemukseni pajan annista: erittäin käytännönläheistä ja suomentajaa välittömästi hyödyttävää, perusteltua pohdintaa eri käännösvalintojen toimivuudesta.

Otteita omista muistiinpanoista

ALKUTEKSTIN ELEMENTTEJÄ voi työstää ”suomemmaksi” monella tasolla. Kun lauseista on perattu esiin se tärkein – ”mitä tässä nyt oikeasti yritetään sanoa” – halusimme sanoa sen suomeksi.

1) Sanataso. Yksinkertaisetkin sanat voivat olla mehukkaita: *Do that* on harvoin *tämän tekemistä*. *Den dag* voi joskus toimia sinä hetkenä paremmin kuin *sinä päivänä*. *I don't like visitors: En (pidä >) perusta vieraista*.

2) Merkitystaso. Etenkin sivistyssanojen ja verbien yleisyys on kielikohtaista. *Enjoy* on anglomaailmassa yleinen, mutta harvoin niistä asioista suomeksi nimenomaan *nautitaan*. *Talk* ja *tell* ovat usein s*anomista*, *say* usein *puhumista*. Joskus luonteva ratkaisu löytyy vielä kauempaa: *he didn't speak: hän ei avannut suutaan*.

3) Rakennetaso. Ei kannata tyytyä ensimmäiseksi mieleen juolahtavaan. *Hän riisuu naisen kömpelösti > kömpelöin käsin*. >

© Ida Takala

Kesän 2018 Alasin-suomennospajan osallistujat. Kuva: Ida Takalan albumista. Alice Martin (alh. vas.), Kaija Anttonen, Ida Takala, Oona Juutinen; Nina Mäki-Kihniä, Mayu Saaritsa, Sirkka-Liisa Sjöblom, Irmeli Ruuska, Kaisa Ranta; Riina Vuokko, Satu Hlinovsky, Teija Hartikainen, Jaakko Kankaanpää.

4) Rinnastuskonjunktiot. Mitä ajatuksia tarinassa halutaan rinnastaa? Esimerkiksi ruotsin *medan* ei aina korosta samanaikaisuutta.

5) Maukkaimmat suomalaiset sanantavat. Harvoin ne tyrkyttävät itseään alkutekstistä. Sellaiset kuin *Vaikka ei sillä, että minä olisin… Ei silti, en minä katso olevani…*

6) Persoonat. Muut kielet uiskentelevat eri näkökulmiin (*s/he, han, hon, hen*), mutta meillä *hän* on hän. Toisaalta suomen valttina on paikassaan näppärä persoonan häivytys, mutta alkuteksti ei muistuta siitä. *I like flowers there* toimi eräässä kontekstissa myös versiona *On hyvä, että on kukkia*.

7) Voimasanan paikka. *Tired of that damn loneliness*. Mitä suomeksi manataan samassa tilanteessa? Onko *kyllästynyt helkkarin yksinäisyyteen vai helkkarin kyllästynyt olemaan yksin*?

8) Futuuri. Muillakin sanaluokilla kuin verbeillä voidaan sysätä tapahtuma tulevaan. *No one will want to trouble me: Kukaan ei varmasti halua olla minulle ikävä*.

9) Tyyli on joskus kielikohtainen. Esimerkiksi lapsia komennetaan samaan sävyyn eri rakenteilla: *I want you to do that: Nyt teet sen*.

TEKSTIN RYTMILLÄ on usein tunnelmaa luova funktio. Se voi antaa fyysisen kokemuksen tekstin tapahtumista. Hakkelusmainen hengästyttää, venyvä ja vanuva maalailee. Rytmissä on jotain samaa kuin maalauksen siveltimenvedoissa. Huomioi se, mutta oman kielen keinoin. Esimerkiksi suomessa viskurilaki heittää usein painavat elementit virkkeen loppuun.

TILANNEKUVAAN ja AISTIHAVAINTOIHIN vaikuttaa käännösvalinta. Miten tilanteeseen vaikuttaa, jos *hän näkee miehen riisumassa naista* tai *hän näkee miehen riisuvan naista* tai *hän näkee kuinka mies riisuu naista*. Mitä aisteja puhuttelevat alkutekstin verbit: näköä, vai ehkä enemmän kuuloa?

KOKONAISUUKSIA ovat lauseet ja kappaleet, mutta rajanylittäjiäkin on. Säilyttämisen arvoisia symmetrisiä rakenteita voi olla eri lauseissa. Ajatus puolestaan voi jatkua kappalerajan yli ja vaikuttaa valintoihin: esimerkiksi kappaleen aloittava *och/and* voikin olla tai.

KIELIKOHTAISET KONVENTIOT, kuten repliikin johtolause, kursivoinnit tai joskus lausepituuskin, eivät aina ansaitse paikkaansa suomennoksessa. Eikä välttämättä kirjailijan tyylipiirrekään. Suomeksi liian rasittavasta piirteestä voi säilyttää esimerkkejä vaikutelman säilyttämiseksi. Toisaalta vieraan kielen formuloita, kuten kirjeiden vieraskielisiä alku- ja loppufraaseja, voi joskus luontevasti hyödyntää suomennoksessa markkereina, jos pitää säilyttää vieraskielinen vaikutelma.

© Nina Mäki-Kihniä

Majoituimme ja söimme (todella hyvin) Hanna Honkaniemen Metsälinnan kartanossa Urjalassa. Työpisteinä oli kuvassa näkyvä katettu terassi tai yläkerran kokousaula, kesäsään ehdoilla.

LÄHILUKU on kiireisen keino tutustua uusiin tekstilajeihin. Kaikkea nyt vain ei ehdi lukea! Harjoittelimme tätä purkamalla annettuja tekstinäytteitä: miten teksti toimii, miksi siitä tulee tietty tunne, mitä keinoja siinä on käytetty. Samoja kysymyksiä esittää omalle lähtötekstilleenkin: Mitä erityistä tässä tyylissä on? Mitkä kielen piirteet tekevät tämän tyylin? Tyylien opiskelutekniikkaa voi soveltaa bussiaikatauluista eepoksiin.

JOUKKOPOHDINNAN voima nähtiin, kun ratkottiin osallistujien ajankohtaisia käännöspulmia. Haastavimmassa tapauksessa riimittely venyi yömyöhään, mutta tuotti kaiken kansan iloksi runon, jonka voi lukea **Agatha Christien** kirjasta *"Eikä yksikään pelastunut"* (suom. **Jaakko Kankaanpää**, WSOY, 2019).

Ammattiasennetta

Työnohjaaja **Pasi Lankinen** kannusti meitä tuunaamaan työntekoa mielekkäämmäksi. Sitä varten täytyy tunnistaa, mikä on suomentajan työssä mielekästä ja mikä epämielekästä. Pohdimme omaa ammatillista asennettamme kuva- ja runotehtävän kautta. Minkälaisia ajatuksia tämä työ herättää, mitä tunteita siitä seuraa, ja mitä niille tunteille haluaa tehdä?

Yksinyrittäjälle on tärkeää kuulla vaihtoehtoisia näkökulmia suomentajan työhön. Kirjan tuotantoketjussa suomentaja on tietyssä viitekehyksessä, jossa hänellä on oma tehtävänsä. Mikä se on? Millaiset puitteet työn tekemiselle on tarjolla? Mihin voi vaikuttaa itse, mihin

© Nina Mäki-Kihniä

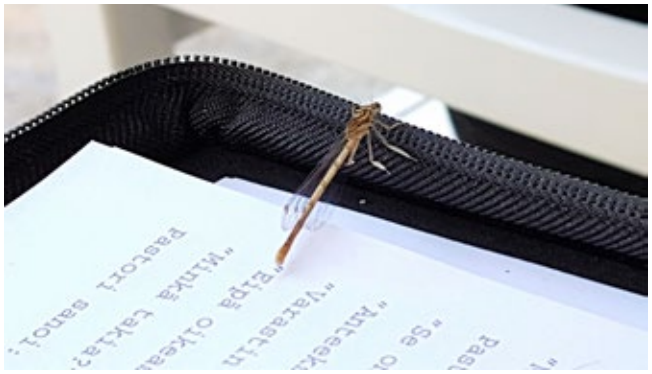

Työpajan anti kiinnosti myös satunnaisia ohikulkijoita.

yhteistyötaho, mihin vuorovaikutussuhteiden kautta? Entä millaista on oman työn johtaminen, keille kaikille se kuuluu ja millä keinoilla sitä voi tehdä?

Teksti: Nina Mäki-Kihniä

Kirjoittaja on työpajaan osallistunut kauno- ja tietokirjallisuuden sekä asiatekstien suomentaja, tietokirjailija, tiedeuutisten kirjoittaja ja tiedeviestinnän jatkokouluttautuja.

Hae työskentelyresidenssiin Saksaan!

Haku Särön Oder-residenssiin Frankfurt Oderiin

Hakuaika 15.–30.11.2018.

Kaikki Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton jäsenet jaostosta riippumatta voivat hakea SKTL:n yhteistyökumppanin Särö ry:n Saksan ja Puolan rajalla Frankfurt Oderin kaupungissa sijaitsevaan Oder-residenssiin vuoden 2019 jaksoille. Residenssi on tarkoitettu ensisijaisesti työskentelyyn, joten edellytämme kaikilta hakijoilta työsuunnitelmaa.

Haettavana on kolme kahden viikon jaksoa:
- **keväällä 2.–16.3.2019**
- **kesällä 29.6.–13.7.2019 tai**
- **loppusyksystä 2.–16.11.2019.**

Kahden viikon majoitusjakso on aina lauantaista lauantaihin eikä lyhyempää jaksoa voi hakea.

Käytössä on
- kahden hengen huone (16 m^2, 2hh), jossa on parisänky, työpöytä ja vaatekaappi tai
- yhden hengen huone (10 m^2, 1hh), jossa on yhden hengen sänky, työpöytä ja vaatekaappi tai
- koko residenssiasunto (86 m^2, 3hh).

Jos haet vain toista huoneista omaan käyttöösi, residenssiasunnon toisessa huoneessa majoittuu samanaikaisesti toinen SKTL:n jäsen.

Huoneistossa on erkkeri-ikkunainen yhteistyötila, ruokailutila ja keittiö, jossa on jääkaappi ja sähköuuni ja -hella. Kylpyhuoneessa on pyykinpesukone. Asunnossa on langaton nettiyhteys. Särö ry antaa vieraiden käyttöön liinavaatteet ja pyyhkeet. Asunto on tarkoitettu korkeintaan kolmen ihmisen yhtäaikaiseen oleskeluun.

Hinnat kahden viikon jaksolla
kahden hengen huone (1 huone, 1–2 hlöä) 432 €
yhden hengen huone (1 huone, 1 hlö) 288 €
koko residenssi (2 huonetta, 1–3 hlöä) 720 €

Hakemuksen liitteenä tulee olla **vapaamuotoinen työsuunnitelma**, jonka perusteella oleskelujaksoa haetaan (enintään yksi A4). Saatuasi myönteisen päätöksen sinun on vahvistettava viikon kuluessa, otatko residenssijakson vastaan. Ilmoitus on sitova. Hakemuksen pääset laatimaan kirjautumalla jäsentunnuksillasi jäsenosioon.
Hallituksen nimittämä kolmen hengen residenssityöryhmä käsittelee hakemukset hakuajan päätyttyä. Mikäli on useita työsuunnitelmaltaan samanarvoisia hakemuksia, etusija annetaan hakijalle, joka ei aikaisemmin ole ollut residenssissä SKTL:n vieraana. Luethan ohjeet verkkosivuilta huolella ennen hakemuksen lähettämistä.
Hakuaika päättyy perjantaina 30.11.2018.
Hakulomake ja lisätietoja residenssistä löytyy SKTL:n verkkosivuilta (www.sktl.fi/liitto/residenssit).

Kääntäjän ja ohjelmoijan yhteinen innovaatio helpottaa freelancer-kääntäjän arkea

Mitä saadaan, kun yhdistetään tekniikasta kiinnostunut käännös- ja tulkkausalan moniottelija ja ohjelmistoguru, joka ymmärtää viestinnän ja helppokäyttöisyyden päälle? Freelancer-kääntäjän arkea helpottava ajan- ja projektinhallintasovellus Whooshing Deadlines. Sovellus on saanut hehkutusta osakseen kääntäjäpiireissä, joten Kääntäjä-lehti päätti jututtaa tekijäkaksikon humanistiosapuolta, **Anna Mäntystä**, ja selvittää, mistä Whooshing Deadlinesissa oikein on kyse.

Anna kiteyttää Whooshing Deadlinesin olevan freelancer-kääntäjille räätälöity ajan- ja projektinhallintasovellus. Ohjelma auttaa myös laskutuksessa ja työn tuottavuuden seurannassa.

Yhteistyöprosessi alusta asti

Idea ohjelmasta syntyi, kun Anna teki pitkää päivää tulkkina matkustaen paljon ulkomailla ja tehden siinä sivussa myös käännöshommia. Aikatauluista selvillä pysyminen kävi työstä, eivätkä työaikataulut aina pitäneet. Hänelle kertyi runsaasti ilta- ja viikonlopputöitä.

Anna kertoo vitsailleensa läheiselle ystävälleen, ohjelmistoinsinööri **Jussi Vuorelle**, että tämän tulisi kehittää hänelle elämänhallintaohjelma. Kääntäjän toimenkuvaa tunteva insinööri tarttuikin lopulta tuumasta toimeen, ja syntyi sovelluksen ensimmäinen ”karvalakkiversio”. Tästä on nyt kymmenkunta vuotta.

Kääntäjä voi ottaa töitä vastaan arkailematta, kun aikataulut ovat hallinnassa

Annan mukaan Whooshing Deadlines on ensisijaisesti lukujärjestysohjelma kääntäjille. Kääntäjä näkee yhdellä silmäyksellä, miten paljon hommia hän voi milloinkin ottaa vastaan, jolloin pystyy nopeasti reagoimaan työtarjouksiin.

Lisäksi sovelluksessa on laskutusta tukevia toimintoja. Tehdyt työt saadaan ulos raportteina esimerkiksi

”Kun on itse tehty niin suuri työ sovelluksen eteen, olisi hienoa, että toisetkin hyötyisivät siitä.”
- Anna Mäntynen

asiakaskohtaisissa Excel-taulukoissa, jotka helpottavat laskuttamista. Kopiosto-apurahoja hakeville kääntäjille mainittakoon myös, että Kopiosto-apurahahakemusta silmällä pitäen voi tehdä erillisen raportin, jolla näkyy kaikki kopiontikelpoinen ja tekijänoikeuslaissa tarkoitettu suojattu aineisto.

Työaikalaskurin avulla kääntäjä voi puolestaan seurata omaa ajankäyttöään ja laskea työnsä tuottavuutta ja kannattavuutta. ”Tämä auttaa näkemään, ketkä asiakkaat ovat kannattavia ja ketkä kannattaisi ehkä vaihtaa pois.”

Hyvä kiertämään

Annaa sovellus on auttanut aikataulujen pitämisessä ja laskujen tekemisessä. Kaikki on nyt hyvässä järjestyksessä. ”Minulta säästyy valtavasti työtunteja vuodessa, kun laskujen tekeminen on helpottunut niin paljon.”

Viime vuoden alussa Anna ja Jussi ryhtyivät viimeiseen ponnistukseen, ja Whooshing Deadlinesista tehtiin tuote. ”Ei tässä olla haaveiltu mistään äkkirikastumisesta”, Anna naurahtaa ja toteaa, että hänelle tämä oli yrittäjyysprojekti, jota oli pakko kokeilla. ”Kun olemme tehneet niin suuren työ sovelluksen eteen, olisi hienoa, että toisetkin hyötyisivät siitä.”

Monikielisen viestinnän ja markkinoinnin ammattilainen **Mili Viita** kokeili sovellusta ensimmäisten joukossa. Hän on käyttänyt Whooshing Deadlinesia nyt vuoden verran ja kertoo olevansa ohjelmaan todella tyytyväinen: ”Sovellus on helpottanut työskentelyäni huomattavasti sekä auttanut minua suunnittelemaan ajankäyttöäni ja kehittämään liiketoimintaani tuottavampaan suuntaan.” Tilausten ja toimeksiantovarausten syöttäminen käy kätevästi, ja hän pystyy nopeasti tarkistamaan kulloisenkin työtilanteen. Työaikalaskurin avulla Mili puolestaan seuraa, että hinnoittelu on kannattavaa.

Anna oli näytteilleasettajana Kansainvälisen kääntäjienpäivän tilaisuudessa syyskuun lopussa.

Whooshing Deadlinesin voi ladata verkkosivuilta täysversion koekäyttöön kuukaudeksi, ja tämän jälkeen tuotteen voi halutessaan ostaa.

Whooshing Deadlinesin verkkosivut:
www.whooshing.fi

Teksti ja kuvat: Maarit Laitinen
Kirjoittaja on liiton tiedottaja.

AVAA UUSIA URANÄKYMIÄ

OPISKELE PUHE-VAMMAISTEN TULKIKSI

Onko sinulla viittomakielen tulkin AMK-tutkinto? Haluatko laajentaa osaamistasi ja työmahdollisuuksiasi?

Ilmoittaudu puhevammaisten tulkkauksen opintoihin, jotka alkavat Diakin avoimessa AMK:ssa Oulun-kampuksella tammikuussa 2019.

Perehdyt erityisesti puhetta tukeviin ja korvaaviin menetelmiin, mutta saat lisävarmuutta ja uusia näkökulmia myös viittomakielen tulkkaukseen. Voit suorittaa 50 opintopisteen monimuoto-opinnot työn ohessa.

LUE LISÄÄ JA ILMOITTAUDU 19.11. ALKAEN:
www.diak.fi/puva-oulu

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULU
DIACONIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Kesäharjoitteluni käännöstoimisto SDL:ssä

Pro gradu -tutkielman parissa urakoinnin jälkeen oli aika kääntää katse kohti tulevaa ja pohtia, miten valmistautua vauhdilla lähestyvään työelämään. Onnekseni pääsin kesäharjoittelijaksi kansainvälisen käännöstoimisto SDL:n Turun yksikköön. Kokemus oli erittäin antoisa ja hyödyllinen tulevan urani kannalta.

Sain harjoittelun alussa kattavan perehdytyksen SDL:n toimintaan, yrityksessä käytettäviin työvälineisiin ja siihen, mitä harjoittelu tulee sisältämään. Ensimmäisen käännöstyön pariin pääsin jo ensimmäisenä päivänä. Ensimmäisen, perehdytyspainotteisen viikon jälkeen meidät harjoittelijat siirrettiin osaksi käännöstiimejä, joissa vietimme koko loppukesän. Minä siirryin konetekniikan tekstejä kääntävään tiimiin ja käänsin esimerkiksi autoteollisuuteen ja elektroniikkaan liittyviä tekstejä englannista ja ranskasta suomeen. Joitakin tekstejä pääsin kääntämään myös suomesta englantiin. Tiimi otti minut hyvin vastaan, ja sain heiltä ja esimiehiltäni paljon tukea, neuvoja ja palautetta koko harjoittelun ajan. Esimiehet olivat alusta asti myös kiinnostuneita toiveistani harjoittelun suhteen.

Kääntämisen ja oikolukemisen lisäksi meillä harjoittelijoilla oli myös mahdollisuus johtaa omia projekteja. Vastuun saamisesta sai lisämotivaatiota, ja lisäksi projektien pyörittäminen antoi realistisemman kuvan siitä, mitä muuta työhön kuuluu kääntämisen ohella. Sain myös ulkoistaa muutaman työn freelancereille. Projektinhallinta toi mukavia taukoja kääntämiseen, vaikka se välillä työlästä olikin. Projektien määrään oli kuitenkin mahdollisuus päästä itse vaikuttamaan, minkä ansiosta harjoittelusta sai tehtyä omaan työtahtiin sopivan.

SDL tuki kehittymistäni paljon. Pitkin kesää pidetyissä palautetuokioissa sain tärkeää tietoa muun muassa käännösnopeudestani ja sen kehittymisestä. Harjoittelu antoi minulle lisäksi valtavasti lisää varmuutta kääntämiseen, sillä olin opintojen aikana päässyt kääntämään kovin vähän tekstejä ja aivan erilaisessa aikataulussa kuin SDL:ssä, minkä vuoksi hyvää työrutiinia ei ollut ehtinyt kehittyä. Viikkojen edetessä kääntämisestä ja muusta siihen liittyvästä työstä tuli tuttua ja sujuvaa.

Kesä kiisi ohi hurjaa vauhtia oman alan töiden parissa ja mukavassa työympäristössä. Käteen jäi käännösvarmuuden lisäksi myös erilaisiin kääntämisen apuna käytettäviin ohjelmiin liittyvää osaamista. Erityisesti käännösmuistiohjelma SDL Trados Studion hallitsemisesta tulee uralla olemaan varmasti suurta hyötyä, sillä se on niin yleisessä käytössä. Ennen harjoittelua työelämän lähestyminen oli iso mörkö, enkä tiennyt, miten voisin urallani päästä liikkeelle. Näin harjoittelun jälkeen valmistuminen ja oman alan töihin meneminen eivät aiheuta enää ahdistusta vaan tuntuvat jännittävältä seuraavalta askeleelta.

Teksti: Jenna Holopainen
Kirjoittaja on pian valmistuva uraansa aloitteleva kääntäjä.

Leila Iikkanen:

Työn haasteellisuus houkuttaa lain ja hallinnon tekstien kääntäjää

Liikenteen turvallisuusvirasto Trafin erityisasiantuntija **Leila Iikkanen** on työskennellyt kääntäjänä jo yli 20 vuotta. Kääntäjäksi hän päätyi perinteiseen tapaan: kielten opiskelu oli kiinnostavaa ja sujui hyvin, joten hän päätti hakea Turun yliopistoon opiskelemaan ranskaa. Leila haki ja olisi päässytkin sekä filologian että käännöstieteen puolelle, mutta kääntäminen kiinnosti enemmän. ”Ajattelin, että opettajaksi minä en ainakaan halua”, Leila naurahtaa.

Alun perin Leilan ajatuksena oli ryhtyä kaunokirjallisuuden kääntäjäksi, sillä nuorena hän luki paljon. ”Kaunokirjallisuus oli se, mikä sai minut kääntäjäksi hakeutumaan. Kun tulin tietoiseksi kaunokirjallisuuden kääntämisen palkkiotasosta, se ei ollutkaan enää niin houkutteleva vaihtoehto. Satuin myös saamaan ensimmäisen työpaikkani asiatekstikääntämisen puolelta.”

Oikeustieteen opinnoista asiantuntemusta

Tänä päivänä Leila lukee työnsä puolesta niin paljon, että kaunokirjallisuuden parissa tulee vapaa-ajalla vietettyä aiempaa vähemmän aikaa. Luettavaa on riittänyt toimiston ulkopuolellakin, sillä hän on töidensä ohella suorittanut tutkinnon myös oikeustieteestä. Turussa opiskellessaan Leila valitsi erikoisaloikseen tekniikan ja teollisuuden, mutta päätyi valmistumisen jälkeen lain ja hallinnon tekstien kääntäjäksi ja huomasi, että oikeustieteen opinnoista olisi ollut hyötyä.

”Säädös- tai määräystekstiä käännettäessä oikeustieteen tuntemus tuo näkemystä siihen, minkä verran alkutekstistä voi poiketa ilman, että juridinen merkitys muuttuu. Suosittelen lämpimästi sivuaineopintojen suorittamista oikeustieteellisestä, jos se vain on mahdollista. Niistä on varmasti paljon hyötyä”, Leila pohtii.

Kääntäjän työ tarjoaa haasteita

Lain ja hallinnon tekstien kääntämisessä Leilan mielestä haastavinta on juuri täsmällisyyden vaatimus: juridinen merkitys ei saa muuttua, vaikka kieli vaihtuukin. Haastavuutta lisäävät myös oikeusjärjestelmien erot eri kieli- ja kulttuurialueiden välillä, sillä ne vaikeuttavat vastineiden valintaa. Lisäksi lakitekstien mutkikkuus asettaa kääntämiselle omat haasteensa. ”Vaikka lakiteks-

Kuka?

- Leila Iikkanen, Liikenteen turvallisuusvirasto Trafin erityisasiantuntija.
- Valmistui Turun yliopistosta vuonna 1994 pääaineenaan ranskan kielen kääntäminen ja tulkkaus, sivuaineina englannin kielen kääntäminen ja tulkkaus sekä tiedotusoppi.
- Opiskellut myöhemmin ruotsia ja oikeustiedettä Helsingin yliopistossa.
- Työskennellyt kääntäjänä Trafissa sen perustamisvuodesta 2010 lähtien.
- Toiminut vuosina 1995–2010 kääntäjänä entisellä Ilmailulaitoksella ja Ilmailuhallinnossa.
- Suomentanut ranskankielisiä EU-säädöksiä vuonna 1994.

”Suosittelen lämpimästi sivuaineopintojen suorittamista oikeustieteellisestä.”

tit ovat selkeytyneet muutamassa kymmenessä vuodessa, niissä on usein tiivistetty todella paljon asiaa yhteen virkkeeseen”, Leila toteaa.

Leilan mukaan kaikki huonosti kirjoitetut tekstit ovat epäselviä, vaikeasti tulkittavia ja turhauttavia kääntää. ”Kun aikansa jotain huonosti laadittua tekstiä tulkitsee, huomaa, että oikeastaan tässä ei sanota yhtään mitään. Silloin kyllä pohtii, että mitenkäs tämän nyt sitten oikein voi kääntää.”

Leilaa lain ja hallinnon tekstien kääntämisen haasteet eivät kuitenkaan lannista – päinvastoin. Hänen mielestään kääntäjän työn parhaita puolia on nimenomaan työn haasteellisuus. ”Kääntäjän ammatissa miellyttää moni asia. Kääntäessä saa pähkinöitä purtavaksi ja pääsee todella käyttämään aivojaan. Esimerkiksi lakitekstin kääntäminen englanniksi on todella mukavaa, koska se on niin haastavaa”, Leila naurahtaa.

Kokemus lisää varmuutta

Leila on kääntänyt parikymmentä vuotta samaa erikoisalaa, ilmailun säädös- ja määräystekstejä. Pitkä kokemus ilmailualan kääntämisestä lisää erikoisalan tuntemusta ja tuo kääntämiseen varmuutta. ”On mukava huomata, että se oma ala on jo tuttua eikä ihan kaikki tule kääntäessä enää täysin puun takaa. Ihan joka asiaa ei tarvitse enää tarkistaa.”

Varmuus näkyy lisäksi siinä, että kääntäessä uskaltaa tarvittaessa tehdä myös luovempia ratkaisuja sen sijaan, että kääntäisi alkutekstille uskollisesti sanasta sanaan. ”Vuosien varrella on kehittynyt tuntuma siihen, minkä verran voi käyttää luovuutta ja miten paljon alkutekstistä voi poiketa. Kokemuksen myötä uskaltaa siis kääntää luontevammin. Lakitekstissä täytyy olla tarkka, mutta esimerkiksi tiedotteita voi kääntää hieman vapaammin”, Leila kertoo.

Yrittäjyys – uhka vai mahdollisuus?

Leila tekee myös sivutöitä freelancerina. Vaikka hän tekee vain muutaman freelancekäännöksen vuodessa, ne tuovat silti virkistävää vaihtelua ilmailualan tekstien kääntämiseen. ”Freelancekäännöksiäkin on mukava tehdä, sillä niiden kautta saa mahdollisuuden kääntää jotain vähän erilaista.”

Täysipäiväiseksi yrittäjäksi Leila ei kuitenkaan välttämättä haluaisi ryhtyä. Yrittäjyydessä häntä huolestuttaisi ennen muuta töiden määrä. Leila kertoo, että myös Trafissa työskennellään toisinaan pitkiä päiviä, mutta hänestä riski tehdä liikaa töitä olisi yrittäjänä suurempi. Yrittäjyydessä askarruttaisi myös perinteisen työyhteisön puuttuminen. Leila muistuttaa kuitenkin, että yhteisöllinen ulottuvuus voi olla läsnä myös yrittäjyydessä: yrittäjänä työskentelevät kääntäjät voivat esimerkiksi osallistua alan järjestöjen tapahtumiin ja sitä kautta verkostoitua muiden kääntäjien kanssa.

”Olen itse esimerkiksi ollut jonkin verran mukana SKTL:n tapahtumissa. Minusta ne tarjoavat hyvän tilaisuuden verkostoitua ja tavata kollegoja, joten ne ovat varmasti hyödyllisiä yksin työskenteleville”, Leila vinkkaa.

Niille kääntäjille, jotka ovat uusia alalla ja haluavat ryhtyä yrittäjiksi, Leila antaa hyödyllisen neuvon: ”Kääntämisen lisäksi olisi hyvä olla jokin erikoisala, johon on perehtynyt ja jota pystyy tarjoamaan potentiaalisille asiakkaille. Se on todella hyvä kilpailuetu.”

Teksti: Ella Niemenmaa

Kirjoittaja on käännöstieteen maisteriopiskelija Tampereen yliopistossa. Hän työskenteli Liikenteen turvallisuusvirastossa kääntäjäharjoittelijana kesällä 2018.

”[SKTL:n tapahtumat] tarjoavat hyvän tilaisuuden verkostoitua ja tavata kollegoja.”

XVII Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumi
Kääntämisen ja tulkkauksen tilat
Tampereen yliopisto
12.–13.4.2019

Jo kuudentoista vuoden ajan KäTu-symposiumit ovat koonneet vuosittain yhteen – niin puhujiksi kuin kuulijoiksi – kääntäjiä, tulkkeja, kääntämisen ja tulkkauksen tutkijoita, opettajia, perus- ja jatkotutkinto-opiskelijoita sekä viittomakielen tulkkien kouluttajia, tulkkeja ja tulkkiopiskelijoita samoin kuin kääntämisestä ja tulkkauksesta muutoin kiinnostuneita. Vuosittain järjestettävän KäTu-symposiumin tarkoituksena on tarjota Suomessa toimiville kääntäjille ja tulkeille sekä kääntämisen ja tulkkauksen tutkijoille foorumi, jolla he voivat keskustella alan ilmiöistä, käynnissä olevista tutkimushankkeista sekä tieteenalan tilasta ja kehityksestä.

Vuoden 2019 symposiumin teemaksi on valittu kääntämisen ja tulkkauksen tilat. Teemaa voi lähestyä esimerkiksi seuraavista näkökulmista:

- käännöstieteellisen tutkimuksen/ammattikentän/koulutuksen nykytila
- fyysiset ja digitaaliset tilat, joissa kääntäminen tai tulkkaus tapahtuu tai joissa kääntäjä- ja tulkkikoulutus järjestetään
- liikkuvuus, etä- ja verkkotyö
- työympäristöt ja työkalut
- alan toimijoiden taloudelliset tilat
- kääntämiseen ja tulkkaukseen liittyvät mielentilat.

Symposiumin pääpuhujat ovat **Ingemar Strandvik** (Euroopan komission käännöstoimen pääosasto) ja apulaisprofessori **Johannes Riquet** (Tampereen yliopisto, Viestintätieteiden tiedekunta).

Lisätietoa ilmoittautumisesta ja muista käytännön asioista osoitteessa https://katu-symposiumi.com/.

Tervetuloa Tampereelle!

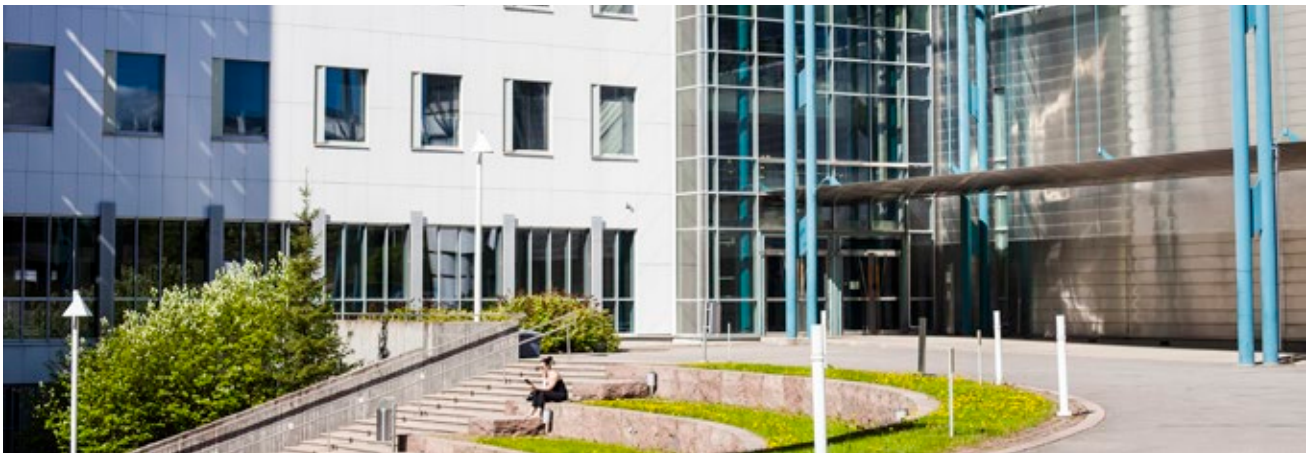

Tervetuloa lääketieteen kääntäjien seminaariin Tampereella 18.–19.1.2019

LÄÄKETIETEEN KÄÄNTÄJIEN KOULUTUS

Paikka: Lapland Hotel Tampere,
Yliopistonkatu 44, 33100 Tampere

ALUSTAVA OHJELMA

Perjantai 18.1.2019
Klo 9.00 aamukahvit, **TAYS Sydänsairaala**, Ensitie 4, 33520 Tampere
Klo 9.30–12 **TAYS Sydänsairaala**: sydänpotilaan hoitopolku, akuuttitoimenpiteet, kardiologian alan luento ja sen jälkeen ryhmissä tutustuminen TAYSin uuteen Sydänsairaalaan
N. klo 12–12.30 siirtyminen kokoustiloihin Lapland Hotelliin
N. klo 13 lounas / Lapland Hotel
Klo 14 Ville Koistinen: Ahtauttavat keuhkosairaudet (astma ja keuhkoahtaumatauti)
Klo 15.15 iltapäiväkahvi
Klo 15.30 Virve Korhonen: Ajankohtaista tuberkuloosista
Klo 16.30 kysymyksiä, keskustelua ja päivän päätös
Klo 18.30 illallinen, Tullin Saunan Bistro, Åkerlundinkatu 3, 33100 Tampere

Lauantai 19.1.2019
Klo 9.00 aamiainen, Lapland Hotel
Klo 9.30 Tuula Outinen: HIV:n hoito ennen ja nyt
1 Klo 0.30–11 siirtyminen Fimlabin tiloihin TAYSiin
Klo 11.00 Fimlab TAYS: laboratoriotekniikka ja tutustumiskäynti TAYSin laboratorioon
Klo 12–12.30 siirtyminen takaisin kokoustiloihin
N. klo 12.30 lounas, Lapland Hotel
Klo 13.30 Katriina Hokkanen: Lääkkeiden myyntilupaprosessit

Klo 14.30 iltapäiväkahvi
Klo 14.45 Silmien laserkirurgia, TBD
Klo 15.30 Psykiatrian uusia tuulia, TBD
Klo 16.15 tapahtuman päätös

Pidätämme oikeudet muutoksiin.

Ohjelmaan sisältyvät kokousaamiaiset, lounaat ja iltapäiväkahvit.

Osallistumismaksut (alv 0 %, jäsenkoulutus)

SKTL:n varsinainen jäsen 15.11. mennessä 240 € / 15.12. mennessä 270 €

Opiskelijajäsen 15.11. mennessä 210 € / 15.12. mennessä 240 €

Iltaohjelmassa perjantaina omakustanteinen seminaari-illallinen 40 €, sis. lasin kuohuviiniä, Tullin Saunan Bistro, http://tullinsauna.fi/ (mahdollisuus saunoa ja jäädä istumaan iltaa)

Tarjoamme mahdollisuutta varata huoneita (omakustanteinen):

- Lapland Hotel, seminaarihinta 103 €/1 hh ja 118 €/2 hh, to–su-varauksille tunnuksella SKTL 28.12.2018 asti, + 358 3 3830 000, https://www.laplandhotels.com/FI/kaupunkihotellit/tampere/lapland-hotels-tampere.html

- Dream Hostel & Hotel, –10 % alennusta huonehinnoista varauskoodilla SKTL, Åkerlundinkatu 2, 33100 Tampere, +358 45 2360 517, info@dreamhostel.fi, www.dreamhostel.fi

Tarkempi ohjelma julkaistaan joulukuussa. Ilmoittaudu SKTL:n tapahtumakalenterin kautta!

Kutsu sääntömääräiseen syyskokoukseen

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto – Finlands översättar- och tolkförbund ry:n sääntömääräinen syyskokous pidetään lauantaina 24.11.2018 klo 15.00 Tieteiden talossa, Kirkkokatu 6, Helsinki, sali 104.

Valtakirjojen tarkistus aloitetaan klo 14.00.

Valtakirjan tulee olla nimetty määrätylle henkilölle ja kahden henkilön on todistettava valtakirjan antajan nimikirjoitus oikeaksi. Jäsenmaksunsa laiminlyöneet eivät ole äänioikeutettuja eivätkä siis voi äänestää toisenkaan valtakirjalla. Kokouksessa käsitellään esityslistalla mainitut asiat. Vuoden 2019 toimintasuunnitelma ja hallitusehdokkaat esitellään liiton verkkosivuilla. Taloussuunnitelman saa pyydettäessä toimistolta. Kokousmateriaalit ovat saatavilla myös paikan päällä.

12.30–14.00 Opiskelijoiden graduesittelyt
Tule tutustumaan uusiin käännös- ja tulkkausaiheisiin graduihin!

Kahvitarjoilu klo 14 alkaen. Tervetuloa!

Esityslista

1. Kokouksen avaus
2. Kokouksen laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen
3. Kokouksen puheenjohtajan valinta
4. Kokouksen sihteerin valinta
5. Kahden pöytäkirjantarkastajan valinta
6. Äänten laskijoiden valinta
7. Kokouksen työjärjestyksen vahvistaminen
8. Liiton toimintasuunnitelma vuodelle 2019
9. Liiton jäsenmaksun ja liittymismaksun määrääminen vuodelle 2019
10. Puheenjohtajiston, työvaliokunnan ja hallituksen jäsenten palkkiot ja kulukorvaukset vuodelle 2019
11. Liiton tulo- ja menoarvio vuodelle 2019
12. Hallituksen jäsenten vaali
13. Tilintarkastajan ja varatilintarkastajan valinta
14. Liiton eettisten sääntöjen hyväksyminen
15. Kunniajäsenten kutsuminen ja ansiomerkkien myöntäminen
16. Liiton juhlastipendien jakaminen
17. Ilmoitusasiat
18. Kokouksen päättäminen

Hallitus

Kallelse till ordinarie höstmöte

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto – Finlands översättar- och tolkförbund ry sammanträder till ordinarie höstmöte lördagen den 24.11.2018 kl. 15.00 i Vetenskapernas hus, Kyrkogatan 6, Helsingfors, sal 104.

Granskningen av fullmakter börjar kl. 14.00.

Fullmakten bör vara utställd på bestämd person, och fullmaktsgivarens namnteckning bör vara bevittnad av två personer. Den som inte har erlagt medlemsavgiften är inte röstberättigad och kan inte heller rösta med annans fullmakt. På mötet behandlas på föredragningslistan nämnda ärenden. Verksamhetsplanen och kandidaterna till styrelsen för år 2019 presenteras på förbundets webbplats. Budgeten fås från kansliet på begäran. Möteshandlingarna finns tillgängliga också på mötesplatsen.

Studerande presenterar sina pro gradu-uppsatser.
Kom och informera dig om de nyaste magisteruppsatserna inom översättning och tolkning!

Kaffeservering från kl. 14. Välkommen!

Föredragningslista

1. Mötet öppnas
2. Konstaterande av mötets laglighet och beslutförhet
3. Val av ordförande för mötet
4. Val av sekreterare för mötet
5. Val av två protokolljusterare
6. Val av rösträknare
7. Fastställande av mötets arbetsordning
8. Verksamhetsplanen för år 2019
9. Bestämmande av medlemsavgiften för år 2019
10. Arvoden och kostnadsersättningar till ordföranden, vice ordföranden samt medlemmarna i arbetsutskottet och styrelsen för år 2019
11. Budgeten för år 2019
12. Val av styrelsemedlemmar
13. Val av revisor och revisorssuppleant
14. Godkännande av förbundets etiska regler
15. Kallande av hedersmedlemmar och tilldelning av förtjänsttecken
16. Utdelning av stipendier ur förbundets jubileumsfond
17. Anmälningsärenden
18. Mötet avslutas

Styrelsen